John G. Treadwell's

Book.

Salem. March 6th 1815

[illegible]

EPITOME

HISTORIÆ SACRÆ,

AD USUM

TYRONUM LINGUÆ LATINÆ;

AUCTORE C. F. L'HOMOND, IN UNIVERSITATE
PARISIENSI PROFESSORE EMERITO.

EDITIO SECUNDA AMERICANA,
JUXTA ULTIMAM PARISIENSEM STEREOTYPAM.

PHILADELPHIA:
PUBLISHED AND SOLD BY JOHN F. WATSON,
S. W. corner of Third and Chesnut-streets.
ALSO, BY JOSEPH DELAPLAINE.
T. T. Stiles, printer.

1812.

RECOMMENDATIONS

Of Watson and Delaplaine's three Latin Books.

THE publishers of the *new course* of Latin books, avail themselves of the opportunity afforded by the publication of their *second edition*, to acknowledge their gratitude to their numerous patrons, for the prompt and distinguished favour shown to their first edition, while the works were as yet but under trial and examination. They have now the pleasure to announce to them, and particularly *to those who are as yet unacquainted with their merits*, that besides being used in Georgia, South Carolina, Virginia, Maryland, and some of the western states, they have been specially recommended and used by all of the following named gentlemen, in this and the other states of the union:

Clermont College, May 2d, 1810.

Gentlemen,

The books you are about to publish, viz. "*Epitome Historiæ Sacræ,*" "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" and "*Narrationes Excerptæ,*" which I use in my Seminary, are better calculated to facilitate the knowledge of the Latin language, than any elementary books in this country: I am glad to hear of your undertaking, and wish you great success, of which, however, I have no doubt.

J. THOS. CARRÉ.

Philadelphia, May, 1810.

Gentlemen,

I have examined the "*Epitome Historiæ Sacræ,*" "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" and "*Narrationes Excerptæ,*" and I have no hesitation to declare them, in my opinion, superior to any other elementary books, to facilitate the acquisition of a knowledge of the Latin tongue. The two last are moreover well adapted to introduce the young student to an acquaintance with Roman biography, as well as the most interesting parts of ancient history in general. Under these impressions, gentlemen, I wish you success in the proposed publication. Yours, &c.

SAMUEL B. WYLIE,

Late a Teacher of Latin and Greek, in the University of Pennsylvania.

University of Pennsylvania, June 8th, 1810.

Gentlemen,

Having examined the Selections of M. L'Homond, &c. which you propose to publish, I have no hesitation in recommending them as the best elementary books I have ever met with.

The pure Latinity of the selections from Sacred History, the interesting Historical and Biographical Sketches of the others, so excellently calculated to excite and inform the youthful mind, together with the neatness and accuracy of your editions, will, I hope, give them a speedy and general introduction into our schools.

Wishing you that success which your undertaking merits, I am,

Gentlemen, yours, &c.

J. G. THOMSON.

Germantown, Mount-Airy College, April 30, 1810.

Gentlemen,

Having been presented with three books, viz. "*Epitome Historiæ Sacræ,*" "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" and "*Narrationes Excerptæ,*" in order to obtain my opinion of their publication in this country, I can declare, for myself, that it is a very desirable object. The latter I am well acquainted with in the practice of teaching. The two first I approve, and think these works are better calculated than any elementary books now in use: however, the well-known character of the author, Mr. L'Homond, is a sufficient recommendation.

F. H. BROSIUS.

Philadelphia, Friends' Academy, April 27, 1810.

Having perused with attention, three books, viz. "*Epitome Historiæ Sacræ,*" "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" and "*Narrationes Excerptæ,*" of which my opinion was requested, I do not hesitate to believe them to be good elementary works, and, (from the judicious selection of matter, the brevity of the sentences, and size of the volumes,) better calculated to interest the young student and engage his attention, than any of the Selectæ, now generally used in our Schools. And I hope the laudable undertaking of the publishers may meet the encouragement to which it is entitled.

WILLIAM THOMPSON.

Lower Dublin Academy, April 28, 1810.

Gentlemen,

Having examined the "*Epitome Historiæ Sacræ,*" "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" and "*Narrationes*

Excerptæ," I have no hesitation in declaring them to be good elementary books, containing the substance of voluminous works, and better adapted for beginners, than selections now made use of in our Schools.

FRANCIS GLASS,

Teacher of the Latin and Greek Languages, and the Mathematics.

Clermont College, April 28, 1810.

Gentlemen,

Having taught, during fifteen months, the "*Narrationes Excerptæ,*" having also attentively examined the "*Historiæ Sacræ,*" and "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" I have no hesitation to recommend them as excellent School books, and much better calculated to facilitate the acquisition of the Latin language, than selections now in use.

FRANCIS GLASS, Jun.

Teacher of the Greek and Latin Languages.

Philadelphia County,
Germantown Road, April 24, 1810.

"*Narrationes Excerptæ,*" and "*De Viris illustribus urbis Romæ,*" are books which I have put into the hands of boys commencing the study of the Latin language, and from experience can vouch for their utility as elementary books: "*Epitome Historiæ Sacræ,*" I think ought to precede them.

THOMAS CLARK.

I ESTEEM the "*Epitome Historiæ Sacræ*" and "*De Viris illustribus urbis Romæ*," &c. as excellent elementary books for acquiring a knowledge of the Latin language.

SAMUEL S. SMITH,

President of the College of New-Jersey.

Nassau Hall, October 23d, 1810.

Trenton Academy, October 25, 1810.

It is with real pleasure that I unite with others in recommending the three Latin books, entitled "*Epitome Historiæ Sacræ*," "*De Viris illustribus urbis Romæ*," and "*Narrationes Excerptæ*;" the two first I have introduced already, and shall introduce the third into the Seminary over which I preside, as soon as published.

ELIJAH SLACK, Principal.

New-York, November 2d, 1810.

The books, entitled "*Epitome Historiæ Sacræ*," "*De Viris illustribus urbis Romæ*," &c. are, in my opinion, books well calculated for boys who are commencing the study of the Latin language.

BENJAMIN MOORE, D. D.

Bishop of the Protestant Episcopal Church, and President of Columbia College of New-York.

Columbia College, New York,
November 6, 1810.

I have examined, as far as time and circumstances would allow, three books lately published in Philadelphia, for the use of schools, entitled, "*Epitome Historiæ Sacræ*," "*De Viris illustribus urbis Romæ*," and "*Narrationes Excerptæ*," and believe them to be well calculated for elementary books, in respect of matter, size, and price, and that their adoption into schools will be found a general advantage.

P. WILSON,

Professor of Greek and Latin.

Long-Island, (New-Town Academy,)
November 9th, 1810.

Having taught "*Epitome Historiæ Sacræ*," and "*De Viris illustribus urbis Romæ*," to many of my pupils, in France, where they are read in all the schools, and universally esteemed, I am convinced of their superior worth, and glad they are published in this country.

Were I permitted to give my opinion of "*Narrationes Excerptæ*," from a hasty perusal, I would say, that it is the best book of the kind I have ever seen. It is with pleasure I have introduced these elementary works into my school.

VALENTINE DERRY.

It is a painful fact, that almost all the minor authors which are put into the hands of children, to give them a knowledge of the Latin language, are either *simple* in the extreme, or *debasing* in their tendency to the bet-

ter affections of the heart, and subversive of propriety of manners.

With a view to remedy the evils deplored, I have introduced into my Seminary, Mr. L'Homond's "*Epitome Historiæ Sacræ*," as every way calculated to instruct children in Latin, and at the same time to convey to their understanding useful and interesting truths. As a subsequent book I have introduced "*De Viris illustribus urbis Romæ*," which in point of Latinity, style, and authenticity, appears to my view superior to those Roman writers to whom it is now used as a substitute. "*Narrationes Excerptæ*," as far as my examination has extended, appears to merit much, and will have its place in the course of instruction.

GEORGE J. PATTEN.
President Literary School, Hartford, Connecticut.

December 3d, 1810.

New-York Grammar School,
3d November, 1810.

I HIGHLY approve of two elementary books entitled "*Epitome Historiæ Sacræ*" and "*De Viris illustribus urbis Romæ*," for the following reasons: The neatness and purity of the Latin, which by no means characterize the *Selectæ è Veteri*, now commonly used; the brief and simple structure of the sentences; the proper omission of appendices, vocabularies, translations, &c. which instead of facilitating the *progress* of boys, only cherish a disposition for *idleness*.

The easy and apt succession of "*De Viris*," &c. to "*Epitome*," &c. and lastly, the *matter*, which is calculated, in the highest degree, to excite the interest and attention of boys.

Under these impressions, I have adopted them in my school.

JOHN BORLAND.

P. S. The same purity and neatness appear in "*Narrationes Excerptæ*," as in the former.

Boston, December 14*th*, 1810.

I HAVE examined, with considerable attention, the "*Epitome Historiæ Sacræ*" and "*De Viris illustribus urbis Romæ*," &c. and, by their intrinsic merit, am warranted to say, that, as elementary books, they are the best calculated to facilitate the acquisition of a knowledge of the Latin language of any extant.

Independent of the purity and simplicity of the Latin, an additional excellence arises from the very judicious selection of scriptural facts, composing the "Epitome Historiæ Sacræ," which cannot be too early impressed upon the minds of youth. The work is rendered still more valuable by the biographical sketches "De Viris illustribus," with which every pupil should be acquainted, previously to his commencing the higher classics.

Fully persuaded of the superior merit of these books, I have introduced them into my Seminary, considering them as a most excellent substitute for those books, (improperly called elementary,) which have been generally used in our schools, and which, for their numerous *improprieties*, ought never to be put into the hands of youth.

DANIEL STANIFORD.

Teacher of the Latin and Greek Languages.

They are also recommended severally by all of the succeeding gentlemen, according to their several tastes and opinions. It is however sufficient to give barely a knowledge of their names—to wit:

J. H. Livingston, D. D. President of Queen's College, New-Jersey.

John Stanford, Teacher of the Latin and Greek languages, New-York.

George Ironside, Master of the Franklin Grammar School, New-York.

George Strebeck, Teacher of the languages and Mathematics, New-York.

Edmund D. Barry, Principal of the New-York Episcopal Academy.

Asa Messer, D. D. President of Brown University, Providence, Rhode-Island.

William Harris, Rector of St. Marks, New-York.

Andrew Smith, Teacher of the Languages, Greenwich, New-York.

R. W. Thomson, Teacher of the languages, &c. Erasmus Hall, Flatbush, New-York.

Peter Low, Principal of ditto.

William Scott, A. M. Teacher of the Languages, &c. New-York.

Lewis E. A. Eigenbrodt, Principal of Union Hall, Jamaica, Long-Island.

Joseph Nelson, Teacher of the Languages, New-York.

B. Leonard, Teacher of ditto, ditto.

John Coffin, Teacher of ditto, ditto.

Amzi Lewis, Teacher of ditto, ditto.

James L. Kingsley, Professor of Languages, Yale College, New-Haven.

Tillotson Bronson, D. D. Principal of the Episcopal Academy of Connecticut.

William Biglow, Master of the Public Latin Grammar School, Boston.

Eben. Pemberton, Teacher of the Latin and Greek Languages, Boston.

Asa Bullard,	ditto	ditto.
Daniel Adams,	ditto	ditto.
Willard Phillips,	ditto	ditto.

Luther Stearns, Instructor of a private Academy in Medford, (Massachusetts.)

Doctor *Hosmer*, of Medford, Mr. *Clapp*, of Boston, and Mr. *Chauncey A. Goodrich*, of New-Haven, have also introduced these books into their Seminaries.

EPITOME

HISTORIÆ SACRÆ.

God creates the world in six days.

DEUS creavit cœlum et terram intra sex dies.

Primo die fecit lucem. Secundo die fecit firmamentum, quod vocavit cœlum.

Tertio die coëgit aquas in unum locum, et eduxit è terrâ plantas et arbores.

Quarto die fecit solem et lunam, et stellas.

Quinto die aves quæ volitant in aëre, et pisces qui natant in aquis.

Sexto die fecit omnia animantia, postremò hominem, et quievit die septimo.

God forms the body of Adam of clay.

Deus finxit corpus hominis è limo terræ, dedit illi animam viventem: fecit illum ad similitudinem suam, et nominavit illum Adamum.

Deindè immisit soporem in Adamum, et detraxit unam è costis ejus dormientis.

Ex eâ formavit mulierem quam dedit sociam Adamo, sicque instituit matrimonium.

Nomen primæ mulieris fúit Eva.

God places man in the terrestrial Paradise.

Deus posuit Adamum et Evam in horto àmœnissimo, qui solet appellari Paradisus terrestris.

Ingens fluvius irrigabat hortum : erant ibi omnes arbores jucundæ aspectu, et fructus gustu suaves. Inter eas arbor scientiæ boni et mali.

Deus dixit homini : utere fructibus omnium arborum paradisi, præter fructum arboris scientiæ boni et mali ; nam si comedas illum fructum, morieris.

Adam and Eve disobey God.

Serpens, qui erat callidissimum omnium animantium, dixit mulieri : cur non comedis fructum istius arboris ?

Mulier respondit: Deus id prohibuit. Si tetigerimus illum, moriemur.

Minimè, inquit serpens: non moriemini; sed eritis similes Deo, scientes bonum et malum.

Mulier, decepta his verbis, decerpsit fructum et comedit: deindè obtulit viro, qui pariter comedit.

Adam and Eve excuse themselves.

Adamus, fugiens conspectum Dei, se abscondit. Deus vocavit illum: Adame, Adame.

Qui respondit: timui conspectum tuum, et abscondi me.

Cur times, inquit Deus, nisi quia comedisti fructum vetitum?

Adamus respondit: mulier, quam dedisti mihi sociam, porrexit mihi fructum istum ut ederem.

Dominus dixit mulieri: cur fecisti hoc? Quæ respondit: serpens me decepit.

God curses the serpent, and promises a Saviour.

Dominus dixit serpenti: quia decepisti mulierem, eris odiosus et execratus inter omnia animantia; reptabis super pectus, et comedes terram.

Inimicitiæ erunt inter te et mulierem; ipsa olim conteret caput tuum.

Dixit etiam mulieri: afficiam te multis malis; paries liberos in dolore, et eris in potestate viri.

Adam is banished the terrestrial Paradise.

Deindè Deus dixit Adamo: quia gessisti morem uxori tuæ, habebis terram infestam; ea fundet tibi spinas et carduos.

Quæres ex eâ victum cum multo labore, donec abeas in terram è quâ ortus es.

Tùm ejecit Adamum et Evam ex horto, ut ille coleret terram, et collocavit angelum, qui præferebat manu gladium igneum, ut custodiret aditum paradisi.

Cain and Abel, Adam's sons.

Adamus habuit multos liberos, inter quos Caïnus et Abel numerantur: hic fuit pastor; ille agricola.

Uterque obtulit dona Domino: Caïnus quidem fructus terræ; Abel autem oves egregias.*

Dona Abelis placuèrunt Deo, non autem dona Caïni; quod Caïnus ægrè tulit.

Dominus dixit Caïno: cur invides fratri? si rectè facies, recipies mercedem; sin autem malè, lues pœnam peccati.

Abel killed by Cain.

Caïnus non paruit Deo monenti: dissimulans iram, dixit fratri suo: age, eamus deambulatum.

Itaque unà ambo abierunt foràs, et quum essent in agro, Caïnus irruit in Abelem, et interfecit illum.

Deus dixit Caïno: ubi est tuus frater?

* *Egregias*, Choice of the flock.

Caïnus respondit: nescio; num ego sum custos fratris mei?

Punishment of Cain.

Deus dixit Caïno: Caïne, quid fecisti? Sanguis fratris tui, quem ipse fudisti manu tuâ, clamat ad me.

Infesta tibi erit terra, quæ bibit sanguinem Abelis: quum colueris eam longo et duro labore, nullos feret fructus: eris vagus in orbe terrarum.

Caïnus desperans veniam fugit.

Construction of the Ark.

Postquàm numerus hominum crevit, omnia vitia invaluêre. Quarè offensus Deus statuit perdere hominum genus diluvio.

Attamen pepercit Noëmo et liberis ejus, quia colebant virtutem.

Noëmus admonitus à Deo exstruxit ingentem arcam in modum navis; linivit eam bitumine, et in eam induxit par unum omnium avium et animantium.

Deluge, year of the world 1656.

Postquàm Noëmus ipse ingressus est arcam cum conjuge, tribus filiis et totidem nuribus, aquæ maris et omnium fontium eruperunt.

Simul pluvia ingens cecidit per quadraginta dies et totidem noctes.

Aqua operuit universam terram, ita ut superaret quindecim cubitis altissimos montes.

Omnia absumpta sunt diluvio: arca autem sublevata aquis fluitabat in alto.

End of the Deluge.

Deus immisit ventum vehementem, et sensìm aquæ imminutæ sunt.

Tandem mense undecimo, postquàm diluvium cœperat, Noëmus aperuit fenestram arcæ, et emisit corvum, qui non est reversus.

Deindè emisit columbam: quum ea non invenisset locum ubi poneret pedem, reversa est ad Noëmum, qui extendit manum, et intulit eam in arcam.

Columba rursùm emissa attulit in ore suo

ramum olivæ virentis, quo finis diluvii significabatur.

Noah goes out of the Ark.

Noëmus egressus est ex arcâ, postquàm ibi inclusus fuerat per annum totum ipse et familia ejus: eduxit secum aves cæteraque animantia.

Tùm erexit altare, et obtulit sacrificium Domino. Deus dixit illi: non delebo deinceps genus hominum; ponam arcum meum in nubibus, et erit signum fœderis quod facio vobiscum.

Quum obduxero nubes cœlo, arcus meus apparebit, et recordabor fœderis mei, nec unquàm diluvium erit ad perdendum orbem terrarum.

Corruption of Mankind.

Omnes gentes propagatæ sunt à filiis Noëmi. Semus incoluit Asiam, Chamus Africam, Japhetus Europam.

Pœna diluvii non deterruit homines à vitiis, sed brevì facti sunt pejores quàm priùs.

Obliti sunt Dei creatoris: adorabant solem et lunam; non verebantur parentes; dicebant mendacium; faciebant fraudem, furtum, homicidium: uno verbo se contaminabant omnibus flagitiis.

Calling of Abraham, A. M. 2083.

Quidam tamen sancti viri coluerunt veram religionem et virtutem, inter quos fuit Abrahamus è genere Semi.

Deus fecit fœdus cum illo his verbis: exi è domo paternâ, desere patriam, et pete regionem quam daturus sum posteris tuis: augebo te prole numerosâ; eris pater multarum gentium, ac per te omnes orbis nationes erunt bonis cumulatæ. Aspice cœlum: dinumera stellas, si potes; tua progenies eas æquabit numero.

Birth of Isaac.

Abrahamus jam senuerat, et Sara ejus uxor erat sterilis.

Quibus tamen Deus promisit filium ex eis nasciturum.

Habebis, inquit, filium ex Sarâ conjuge tuà. Quod audiens Sara risit, nec statìm adhibuit fidem promissis Dei, et idcircò reprehensa est à Deo.

Abrahamus autem credidit Deo pollicenti. Et verò uno pòst anno filius natus est Abrahamo, qui vocavit eum Isaacum.

Abraham prepares to sacrifice his Son.

Postquàm Isaacus adolevit, Deus, tentans fidem Abrahami, dixit illi; Abrahame, tolle filium tuum unicum quem amas, et immola eum mihi in monte quem ostendam tibi.

Abrahamus non dubitavit parere Deo jubenti: imposuit ligna Isaaco, ipse verò portabat ignem et gladium.

Quum iter facerent simul, Isaacus dixit patri: mi pater, ecce ligna et ignis: sed ubinam est hostia immolanda? Cui Abrahamus: Deus, inquit, sibi providebit hostiam, fili mi.

God arrests the hand of Abraham.

Ubi pervenerunt ambo in locum designatum, Abrahamus exstruxit aram, disposuit ligna, alligavit Isaacum super struem lignorum, deindè arripuit gladium.

Tùm Angelus clamavit de cœlo: Abrahame, contine manum tuam: ne noceas puero: jam fides tua mihi perspecta est, quum non peperceris filio tuo unico: et ego favebo tibi; remunerabo splendidè fidem tuam.

Abrahamus respexit, et vidit arietem hærentem cornibus inter vepres, quem immolavit loco filii.

Eliezer, the servant of Abraham, goes to seek a wife for Isaac.

Posteà Abrahamus misit servum suum Eliezerem ad cognatos suos qui erant in Mesopotamiâ, ut indè adduceret uxorem filio suo Isaaco.

Eliezer sumpsit decem camelos domini sui, et profectus est, portans secum munera mag-

nifica, quibus donaret puellam destinatam Isaaco et ejus parentes.

Ubi pervenit in Mesopotamiam, constitit cum camelis propè puteum aquæ ad vesperum, quo tempore mulieres solebant convenire ad hauriendam aquam.

Eliezer consults God.

Eliezer oravit Deum his verbis: Domine Deus Abrahami, fac ut puella quæ dabit potum mihi petenti ea sit quam Isaaco destinas.

Ecce statìm Rebecca virgo eximiâ pulchritudine prodiit, gerens urnam humeris, quæ descendit ad puteum, et implevit urnam.

Tunc Eliezer progressus obviàm puellæ: da, inquit, potum mihi: cui Rebecca: bibe, ait, domine mi; et simul demisit urnam.

Quum ille bibisset, Rebecca obtulit etiam aquam camelis. Hoc indicio cognovit Eliezer quod scire cupiebat.

Eliezer interrogates Rebecca concerning her people.

Eliezer protulit inaures aureas et armillas, quas dedit Rebeccæ: tùm interrogavit illam cujus esset filia, num in domo patris esset locus ad commorandum.

Cui Rebecca respondit: ego sum filia Bathuelis: avus meus est frater Abrahami; est domi locus ad commorandum amplissimus; est etiam plurimùm fœni et palearum ad usum camelorum.

Quod audiens Eliezer egit gratias Deo, qui tribuisset iter prosperum sibi.

Eliezer is received at the house of Bathuel, Abraham's Nephew.

Rebecca properavit domum et narravit matri suæ ea quæ sibi contigerant.

Labanus frater Rebeccæ, quum audivisset sororem narrantem, adivit hominem, qui stabat ad fontem cum camelis, et compellans eum: ingredere, inquit, domine mi: cur stas foris? Paravi hospitium tibi et locum camelis.

Dein deduxit eum domum, eique cibum apposuit.

Rebecca betrothed.

Continuò Eliezer exposuit parentibus Rebeccæ causam itineris suscepti, rogavitque ut annuerent postulationi suæ.

Qui responderunt: ita voluntas Dei fert; nec possumus Deo obsistere. En Rebecca; proficiscatur tecum, nuptura Isaaco.

Tùm Eliezer depromsit vasa aurea et argentea, vestesque pretiosas, quas dedit Rebeccæ; obtulit etiam munera matri ejus et fratri, et inierunt convivium.

The departure of Rebecca.

Postridiè Eliezer surgens manè, dixit parentibus Rebeccæ: herus meus me exspectat; dimittite me, ut redeam ad illum.

Qui responderunt: vocemus puellam, et percontemur ejus sententiam.

Quum Rebecca venisset, sciscitati sunt an vellet discedere cum homine? Volo, inquit illa.

Dimiserunt ergo Rebeccam et nutricem illius, precantes ei omnia prospera.

Marriage of Isaac.

Isaacus fortè tunc deambulabat rure, vidit camelos venientes. Simul Rebecca conspicata virum deambulantem, desiluit è camelo, et interrogavit Eliezerem, quis est ille vir?

Eliezer respondit: ipse est herus meus. Illa statìm operuit se pallio.

Eliezer narravit Isaaco omnia quæ fecerat. Isaacus introduxit Rebeccam in tabernaculum matris suæ, et lenitus est dolor quem capiebat ex morte matris.

Esau sells his birth-right to Jacob.

Rebecca edidit uno partu duos filios, Esaüm et Jacobum. Qui prior editus est pilosus erat, alter verò lenis: ille fuit venator strenuus, hic autem placidus et simplex moribus.

Quâdam die quum Jacobus sibi paravisset pulmentum ex lentibus, venit Esaüs fessus de

vià et dixit fratri: da mihi hoc pulmentum; nam redeo rure exanimatus lassitudine.

Cui Jacobus: dabo, si concedas mihi jus primogeniti.

Faciam libenter, inquit Esaüs. Jura ergo, ait Jacobus.

Esaüs juravit et vendidit jus suum.*

Isaac sends Esau to the chase.

Isaacus, qui delectabatur venatione, amabat Esaüm, Jacobus verò erat carior Rebeccæ.

Quum Isaacus jam senuisset, et factus esset cæcus, vocavit Esaüm: sumito, inquit, pharetram, arcum et sagittas; affer mihi et para de venatione pulmentum, ut comedam et apprecer tibi fausta omnia antequàm moriar.

Esaüs itaque profectus est venatum.

Rebecca advises Jacob to forestal Esau.

Rebecca audierat Isaacum loquentem: vocavit Jacobum, et afferto, inquit, mihi duos

* God attached great advantages to the paternal benediction which he reserved for the first-born.

hædos opimos: conficiam pulmentum, quo pater tuus valdè delectatur; appones ei cibum et benè precabitur tibi.

Jacobus respondit: ego non ausim id facere, mater: Esaüs est pilosus; ego sum lenis: si pater me attrectaverit, succensebit mihi; ita indignatio patris et damnum mihi evenient pro ejus benevolentiâ.

Rebecca prepares meat for Isaac.

Rebecca institit: ne timeas, inquit, fili mi. Si quid adversi indè sequatur, id totum sumo mihi: tu verò ne dubites facere quod jussus es.

Itaque Jacobus abiit et attulit matri duos hædos; illa paravit seni cibum quem noverat suavem esse palato ejus.

Deinde induit Jacobum vestibus fratris: aptavit pellem hædi manibus ejus et collo.

Tùm adi, inquit, pàtrem tuum, et offer illi escam quam appetit.

Isaac blesses Jacob for Esau.

Jacobus attulit patri suo escam paratam à matre.

Cui Isaacus dixit : quisnam es tu ? Jacobus respondit : ego sum Esaüs primogenitus tuus ; feci quod jussisti, pater ; surge et comede de venatione meâ.

Quomodò , ait Isaacus, potuisti invenire tàm citò ? Inveni, pater : Deus ita voluit.

Isaacus rursùm : tu-ne es Esaüs primogenitus meus ? accede propiùs ut attrectem te.

Ille accessit ad patrem, qui dixit : vox quidem est Jacobi ; sed manus sunt Esai.

Esau returns and demands the blessing of Isaac.

Isaacus amplexatus Jacobum anteposuit eum fratri, et tribuit illi omnia bona primogeniti.

Non multò pòst Esaüs rediit à venatione, et ipse obtulit patri pulmentum quod paraverat.

Cui Isaacus mirans dixit : quis est ergo ille qui modò attulit mihi cibum, et cui apprecatus sum omnia fausta, tanquam primogenito ?

Quod audiens Esaüs edidit magnum clamorem, et implevit domum lamentis.

Departure of Jacob.

Esaüs ardens irâ minabatur mortem Jacobo. Quarè Rebecca mater timens dilecto filio suo, fuge, inquit, fili mi; abi ad Labanum avunculum tuum, et commorare apud eum, donec ira fratris tui defervescat.

Jacobus dimissus à patre et matre, profectus est in Mesopotamiam.

Iter faciens pervenit ad quemdam locum, ubi fessus de viâ pernoctavit: supposuit lapidem capiti suo et obdormivit.

Jacob's vision.

Jacobus vidit in somnis scalam, quæ innixa terræ pertinebat ad cœlum, atque angelos Dei ascendentes et descendentes: audivit Dominum dicentem sibi: ego sum Deus patris tui, dabo tibi et posteris tuis terram cui incubas: noli timere; ego favebo tibi; ero custos tuus, quocumquè perrexeris, et reducam te in patriam, ac per te omnes orbis nationes erunt bonis cumulatæ.

Jacobus expergefactus adoravit Dominum;

Jacob arrives in Mesopotamia.

Jacobus iter persecutus pervenit in Mesopotamiam : vidit tres pecorum greges propter puteum cubantes.

Nam ex eo puteo greges solebant adaquari. Os putei claudebatur ingenti lapide.

Jacobus accessit illùc, et dixit pastoribus : Fratres, undè estis ? qui responderunt : ex urbe Haran.

Quos interrogavit iterùm, nostis-ne Labanum ? Dixerunt, novimus. Valet-ne ? valet, inquiunt : ecce Rachel filia ejus venit cum grege suo.

Jacob is well received by Laban.

Dùm Jacobus loqueretur cum pastoribus, Rachel filia Labani venit cum pecore paterno : nam ipsa pascebat gregem.

Confestìm Jacobus, videns cognatam suam, amovit lapidem ab ore putei. Ego sum, inquit, filius Rebeccæ, et osculatus est eam.

Rachel festinans nunciavit patri suo, qui agnovit filium sororis suæ, deditque ei Rachelem in matrimonium.

Jacob's return.

Jacobus diù commoratus est apud Labanum; intereà mirè auxit rem suam; et factus est dives.

Longo pòst tempore admonitus à Deo rediit in patriam suam.

Extimescebat iram fratris sui: ut placaret animum ejus, præmisit ad eum nuncios, qui offerrent ei munera.

Esaüs mitigatus occurrit obviàm Jacobo advenienti: insiliit in collum ejus, flensque osculatus est eum, nec quidquam ille nocuit.

Joseph's childhood.

Jacobus habuit duodecim filios, inter quos erat Josephus: hunc pater amabat præ cæteris, quia senex genuerat eum. Dederat illi togam textam è filis varii coloris.

Quam ob causam Josephus erat invisus

suis fratribus, præsertìm postquàm narravisset eis duplex somnium, quo futura ejus magnitudo portendebatur.

Oderant illum tantoperè ut non possent cum eo amicè loqui.

Joseph's dreams.

Hæc porrò erant Josephi somnia. Ligabamus, inquit, simul manipulos in agro : ecce manipulus meus surgebat et stabat rectus; vestri autem manipuli circumstantes venerabantur meum.

Posteà vidi in somnis solem, lunam et undecim stellas adorantes me.

Cui fratres responderunt, quorsùm spectant ista somnia ? Num tu eris rex noster ? Num subjiciemur ditioni tuæ ? Fratres igitur invidebant ei ; at pater rem tacitus considerabat.

Joseph's brethren resolve to kill him.

Quâdam die quum fratres Josephi pascerent greges procul, ipse remanserat domi. Jacobus misit eum ad fratres, ut sciret quomodò se haberent.

Qui videntes Josèphum venientem, consilium ceperunt illius occidendi : ecce, inquiebant, somniator venit : occidamus illum et projiciamus in puteum : dicemus patri : fera devoravit Josephum. Tunc apparebit quid sua illi prosint somnia.

Reuben, the oldest of his brethren, tries to save him.

Ruben, qui erat natu maximus, deterrebat fratres à tanto scelere.

Nolite, inquiebat, interficere puerum : est enim frater noster : dimittite eum potiùs in hanc foveam.

Habebat in animo liberare Josephum ex eorum manibus, et illum extrahere è foveâ, atque ad patrem reducere.

Reipsâ his verbis deducti sunt ad mitius consilium.

Joseph is sold to some merchants.

Ubi Josephus pervenit ad fratres suos, detraxerunt ei togam, quâ indutus erat, et detruserunt eum in foveam.

Deindè qûum consedissent ad sumendum cibum, conspexerunt mercatores qui petebant Ægyptum cum camelis portantibus varia aromata.

Venit illis in mentem Josephum vendere illis mercatoribus.

Qui emerunt Josephum viginti nummis argenteis, eumque duxerunt in Ægyptum.

His brethren send to their father Joseph's robe dyed with blood.

Tunc fratres Josephi tinxerunt togam ejus in sanguine hædi, quem occiderant, et miserunt eam ad patrem cum his verbis: invenimus hanc togam: vide an toga filii tui sit.

Quam quum agnovisset, pater exclamavit: toga filii mei est: fera pessima devoravit Josephum. Deindè scidit vestem, et induit cilicium.

Omnes liberi ejus convenerunt ut lenirent dolorem patris; sed Jacobus noluit accipere consolationem; dixitque: ego descendam mœrens cum filio meo in sepulcrum.

Potiphar buys Joseph.

Putiphar Ægyptius emit Josephum à mercatoribus.

Deus autem favit Putiphari causâ Josephi: omnia ei prosperè succedebant.

Quamobrem Josephus benignè habitus est ab hero, qui præfecit eum domui suæ.

Josephus ergo administrabat rem familiarem Putipharis: omnia fiebant ad nutum ejús, nec Putiphar ullius negotii curam gerebat.

Joseph is accused by the wife of Potiphar, and cast into prison.

Josephus erat insigni et pulchrâ facie: uxor Putipharis eum pelliciebat ad flagitium.

Josephus autem nolebat assentiri improbæ mulieri.

Quâdam die mulier apprehendit oram pallii ejus; at Josephus reliquit pallium in manibus ejus, et fugit.

Mulier irata inclámavit servos, et Josephum accusavit apud virum, qui nimiùm credulùs conjecit Josephum in carcerem.

Dreams of king Pharaoh's two officers.

Erant in eodem carcere duo ministri regis Pharaonis ; alter præerat pincernis, alter pistoribus.

Utrique obvenit divinitùs somnium eâdem nocte.

Ad quos quum venisset Josephus manè, et animadvertisset eos tristiores solitô, interrogavit quænam esset mœstitiæ causa?

Qui responderunt: obvenit nobis somnium, nec quisquam est qui illud nobis interpretetur.

Nonne, inquit Josephus, Dei solius est prænoscere res futuras? Narrate mihi somnia vestra.

Joseph explains the chief cup-bearer's dream.

Tùm prior sic exposuit Josepho somnium suum: vidi in quiete vitem in quâ erant tres palmites ; ea paulatìm protulit gemmas ; deindè flores eruperunt, ac deniquè uvæ maturescebant.

Ego exprimebam uvas in scyphum Pharaonis, eique porrigebam.

Esto bono animo, inquit Josephus, post tres dies Pharao te restituet in gradum pristinum : te rogo ut memineris mei.

He interprets the chief pantler's dream.

Alter quoque narravit somnium suum Josepho: gestabam in capite tria canistra in quibus erant cibi quos pistores solent conficere.

Ecce autem aves circumvolitabant, et cibos illos comedebant. Cui Josephus : hæc est interpretatio istius somnii : tria canistra sunt tres dies, quibus elapsis Pharao te feriet securi, et affiget ad palum, ubi aves pascentur carne tuâ.

Accomplishment of the two dreams.

Die tertio, qui dies natalis Pharaonis erat, splendidum convivium parandum fuit.

Tunc rex meminit ministrorum suorum, qui erant in carcere.

Restituit præfecto pincernarum munus su-

um; alterum verò securi percussum suspendit ad palum. Ita res somnium comprobavit. Tamen præfectus pincernarum oblitus est Josephi, nec illius in se meriti recordatus est.

King Pharaoh's dreams.

Post biennium rex ipse habuit somnium. Videbatur sibi adstare Nilo flumini; et ecce emergebant de flumine septem vaccæ pingues, quæ pascebantur in palude.

Deindè septem aliæ vaccæ macilentæ exierunt ex eodem flumine, quæ devorârunt priores.

Pharao experrectus rursùm dormivit, et alterum habuit somnium. Septem spicæ plenæ enascebantur in uno culmo, aliæque totidem exiles succrescebant, et spicas plenas consumebant.

The chief cup-bearer speaks of Joseph to the king.

Ubi illuxit, Pharao perturbatus convocavit omnes conjectores Ægypti, et narravit illis somnium; at nemo poterat illud interpretari.

Tunc præfectus pincernarum dixit regi: confiteor peccatum meum: quum ego et præfectus pistorum essemus in carcere, uterque somniavimus eâdem nocte.

Erat ibi puer Hebræus, qui nobis sapienter interpretatus est somnia; res enim interpretationem comprobavit.

Joseph interprets the king's dream.

Rex arcessivit Josephum, eique narravit utrumque somnium. Tùm Josephus Pharaoni: duplex, inquit, somnium unam atque eamdem rem significat.

Septem vaccæ pingues et septem spicæ plenæ sunt septem anni ubertatis mox venturæ: septem verò vaccæ macilentæ et septem spicæ exiles sunt totidem anni famis, quæ ubertatem secutura est.

Itaque, rex, præfice toti Ægypto virum sapientem et industrium, qui partem frugum recondat in horreis publicis, servetque diligenter in subsidium famis secuturæ.

Joseph is established intendant of all Egypt.

Regì placuit consilium; quarè dixit Josepho: num quisquam est in Ægypto te sapientior? Nemo certè fungetur meliùs illo munere.

En tibi trado curam regni mei.

Tùm detraxit è manu suâ annulum, et Josephi digito inseruit; induit illum veste byssinâ, collo torquem aureum circumdedit, eumque in curru suo secundum collocavit.

Josephus erat triginta annos natus, quum summam potestatem à rege accepit.

Joseph reserves part of the grain, which he afterwards sells.

Josephus perlustravit omnes Ægypti regiones, et per septem annos ubertatis congessit maximam frumenti copiam.

Secuta est inopia septem annorum, et in orbe universo fames ingravescebat.

Tunc Ægyptii, quos premebat egestas adierunt regem, postulantes cibum.

Quos Pharao remittebat ad Josephum.

Hic autem aperuit horrea, et Ægpytiis frumenta vendidit.

Jacob sends his sons into Egypt, keeping only Benjamin with him.

Ex aliis quoque regionibus conveniebatur in Ægyptum ad emendam annonam.

Eâdem necessitate compulsus Jacobus misit illùc filios suos.

Itaque profecti sunt fratres Josephi; sed pater retinuit domi natu minimum, qui vocabatur Benjaminus.

Timebat enim ne quid mali ei accideret in itinere.

Benjaminus ex eâdem matre natus erat quâ Josephus, ideòque ei longè carior erat quàm cæteri fratres.

Joseph pretends to take them for spies.

Decem fratres, ubi in conspectum Josephi venerunt, eum proni venerati sunt.

Agnovit eos Josephus, nec ipse est cognitus ab eis.

Noluit indicare statim quis esset, sed eos interrogavit tanquam alienos: unde venistis, et quo consilio?

Qui responderunt: profecti sumus è regione Chanaan ut emamus frumentum.

Non est ita, inquit Josephus; sed venistis hùc animo hostili: vultis explorare nostras urbes et loca Ægypti parùm munita.

At illi: minimè, inquiunt: nihil mali meditamur, duodecim fratres sumus; minimus retentus est domi à patre: alius verò non superest.

Joseph retains Simeon until they bring Benjamin unto him.

Illud Josephum angebat quòd Benjaminus cum cæteris non aderat.

Quarè dixit eis: experiar an verum dixeritis: maneat unus ex vobis obses apud me, dùm adducatur hùc frater vester minimus; cæteri abite cum frumento.

Tunc cœperunt inter se dicere: meritò hæc patimur: crudeles fuimus in fratrem nostrum; nunc pœnam hujus sceleris luimus.

Putabant hæc verba non intelligi à Josepho, quia per interpretem cum eis loquebatur.

Ipse autem avertit se parumper et flevit.

Joseph's brethren return.

Josephus jussit fratrum saccos impleri tritico, et pecuniam, quam attulerant, reponi in ore saccorum; addidit insuper cibaria in viam.

Deindè dimisit eos, præter Simeonem, quem retinuit obsidem.

Itaque profecti sunt fratres Josephi, et quum venissent ad patrem, narraverunt ei omnia quæ sibi acciderant.

Quum aperuissent saccos, ut effunderent frumenta, mirantes repererunt pecuniam.

Jacob will not let Benjamin depart.

Jacobus, ut audivit Benjaminum arcessi à præfecto Ægypti, cum gemitu questus est.

Orbum me liberis fecistis: Josephus mortuus est; Simeon retentus est in Ægypto; Benjaminum vultis abducere.

Hæc omnia mala in me recidunt; non dimittam Benjaminum; nam si quid ei adversi acciderit in viâ, non potero ei superstes vivere, sed dolore oppressus moriar.

His sons press him to consent to let Benjamin go.

Postquam consumpti sunt cibi quos attulerant, Jacobus dixit filiis suis: proficiscimini iterùm in Ægyptum, ut ematis cibos. Qui responderunt: non possumus adire præfectum Ægypti sine Benjamino; ipse enim jussit illum ad se adduci.

Cur, inquit pater, mentionem fecistis de fratre vestro minimo?

Ipse, inquiunt, nos interrogavit an pater viveret, an alium fratrem haberemus. Respondimus ad ea quæ sciscitabatur; non potuimus præscire eum dicturum esse: adducite hùc fratrem vestrum.

Jacob at last consents to Benjamin's journey.

Tunc Judas, unus è filiis Jacobi, dixit patri: committe mihi puerum: ego illum recipio

in fidem meam: ego servabo, ego reducam illum ad te; nisi fecero, hujus rei culpa in me residebit: si voluisses eum statìm dimittere, jam secundò hùc rediissemus. Tandem victus pater annuit; quoniam necesse est, inquit, proficiscatur Benjaminus vobiscum, deferte viro munera et duplum pretium, ne fortè errore factum sit ut vobis redderetur prior pecunia.

Joseph causes a grand repast to be prepared for his brethren.

Nunciatum est Josepho eosdem viros advenisse, et cum eis parvulum fratrem.

Jussit Josephus eos introduci domum, et lautum parari convivium.

Illi porrò metuebant ne arguerentur de pecuniâ quam in saccis repererant: quarè purgaverunt se apud dispensatorem Josephi.

Jam semel, inquiunt, hùc venimus: reversi domum invenimus pretium frumenti in saccis: nescimus quonam casu id factum fuerit: sed eamdem pecuniam reportavimus.

Quibus dispensator ait : bono animo estote. Deindè adduxit ad illos Simeonem, qui retentus fuerat.

They are admitted to Joseph's presence.

Deindè Josephus ingressus est in conclave, ubi sui eum fratres exspectabant, qui eum venerati sunt offerentes munera.

Josephus eos clementer salutavit, interrogavitque : salvus-ne est senex ille quem vos patrem habetis ? Vivit-ne adhuc ?

Qui responderunt : salvus est pater noster, adhuc vivit.

Josephus autem, conjectis in Benjaminum oculis, dixit : iste est frater vester minimus, qui domi remanserat apud patrem ? Et rursus : Deus sit tibi propitius, fili mi ; et abiit festinans, quia commotus erat animo, et lacrymæ erumpebant.

Joseph causes his silver cup to be put into Benjamin's sack.

Josephus lotâ facie regressus continuit se, et jussit apponi cibos. Tùm distribuit escam

unicuique fratrum suorum ; sed pars Benjamini erat quintuplò major quàm cæterorum. Peracto convivio, Josephus dat negotium dispensatori ut saccos eorum impleat frumento, pecuniam simul reponat, et insuper scyphum suum argenteum in sacco Benjamini recondat.

Ille fecit diligenter quod jussus fuerat.

Joseph sends in pursuit of them.

Fratres Josephi sese in viam dederant, necdùm procul ab urbe aberant.

Tunc Josephus vocavit dispensatorem domùs suæ, eique dixit : persequere viros, et quum eos assecutus fueris, illis dicito : quarè injuriam pro beneficio rependistis ?

Subripuistis scyphum argenteum quo dominus meus utitur : improbè fecistis.

Dispensator mandata Josephi perfecit ; ad eos confestìm advolavit ; furtum exprobravit ; rei indignitatem exposuit.

The cup is found in Benjamin's sack.

Fratres Josephi responderunt dispensatori : istud sceleris longè à nobis alienum est : nos,

ut tute scis, retulimus bonâ fide pecuniam repertam in saccis; tantùm abest ut furati simus scyphum domini tui: apud quem furtum deprehensum fuerit, is morte mulctetur.

Continuò deponunt saccos et aperiunt, quos ille scrutatus, invenit scyphum in sacco Benjamini.

They return to the city, loaded with sorrow.

Tunc fratres Josephi mœrore oppressi revertúntur in urbem.

Adducti ad Josephum, sese abjecerunt ad pedes illius. Quibus ille: quomodò, inquit, potuistis hoc scelus admittere?

Judas respondit: fateor: res est manifesta; nullam possumus excusationem afferre, nec audemus petere veniam aut sperare: nos omnes erimus servi tui.

Nequaquàm, ait Josephus: sed ille apud quem inventus est scyphus erit mihi servus: vos autem abite liberi ad patrem vestrùm.

Joseph offers himself in servitude in the place of Benjamin.

Tunc Judas accedens propiùs ad Josephum: te oro inquit, Domine mi, ut bonâ cum veniâ me audias: pater unicè diligit puerum; nolebat primò eum dimittere; non potui id ab eo impetrare, nisi postquàm spospondi eum tutum ab omni periculo fore: si redierimus ad patrem sine puero, ille mœrore confectus morietur.

Te oro atque obsecro ut sinas puerum abire, meque pro eo addicas in servitutem: ego pœnam, quâ dignus est, mihi sumo et exsolvam.

Joseph makes himself known to his brethren.

Intereà Josephus continere se vix poterat: quarè jussit Ægyptios adstantes recedere.

Tùm flens dixit magnâ voce: ego sum Josephus; vivit-ne adhuc pater meus?

Non poterant respondere fratres ejus nimio timore perturbati.

Quibus ille amicè: accedite, inquit, ad me:

ego sum Josephus frater vester, quem vendidistis mercatoribus euntibus in Ægyptum: nolite timere; Dei providentiâ id factum est, ut ego saluti vestræ consulerem.

Joseph charges them to bring his father into Egypt.

Josephus hæc locutus fratrem suum Benjaminum complexus est, eumque lacrymis conspersit.

Deindè cæteros quoque fratres collacrymans osculatus est. Tùm demùm illi cum eo fidenter locuti sunt.

Quibus Josephus: ite, inquit, properate ad patrem meum, eique nunciate filium suum vivere, et apud Pharaonem plurimùm posse; persuadete illi ut in Ægyptum cum omni familiâ commigret.

Pharaoh sends presents and chariots for Jacob.

Fama de adventu fratrum Josephi ad aures regis pervenit; qui dedit eis munera perferenda ad patrem cum his mandatis: adducite

huc patrem vestrum et omnem ejus familiam, nec multùm curate supellectilem vestram, quia omnia, quæ opus erunt vobis, præbiturus sum, et omnes opes Ægypti vestræ erunt.

Misit quoque currus ad vehendum senem, et parvulos, et mulieres.

Joseph's brethren announce to their father that Joseph is living.

Fratres Josephi festinantes reversi sunt ad patrem suum, eique nunciaverunt Josephum vivere, et principem esse totius Ægypti.

Ad quem nuncium Jacobus, quasi è gravi somno excitatus obstupuit, nec primùm filiis rem narrantibus fidem adhibebat; sed postquàm vidit plaustra et dona sibi à Josepho missa, recepit animum, et mihi satis est, inquit, si vivit adhuc Josephus meus: ibo et videbo eum antequàm moriar.

Jacob departs with all his family to go into Egypt.

Jacobus profectus cum filiis et nepotibus pervenit in Ægyptum, et præmisit Judam ad

Josephum, ut eum faceret certiorem de adventu suo.

Confestim Josephus processit obviàm patri, quem ut vidit, in collum ejus insiliit, et flens flentem complexus est.

Tùm Jacobus : satis diù vixi, inquit, nunc æquo animo moriar, quoniam conspectu tuo frui mihi licuit, et te mihi superstitem relinquo.

Joseph announces to the king the arrival of his father.

Josephus adiit Pharaonem, eique nunciavit patrem suum advenisse : constituit etiam quinque è fratribus suis coram rege.

Qui eos interrogavit quidnam operis haberent . illi responderunt se esse pastores.

Tùm rex dixit Josepho : Ægyptus in potestate tuâ est : cura ut pater et fratres tui in optimo loco habitent ; et si qui sint inter eos navi et industrii, trade eis curam pecorum meorum.

Joseph presents his father to Pharaoh.

Josephus adduxit quoque patrem suum ad Pharaonem, qui, salutatus à Jacobo, percontatus est ab eo quâ esset ætate?

Jacobus respondit regi: vixi centum et triginta annos, nec adeptus sum senectutem beatam avorum meorum: tùm benè precatus regi discessit ab eo.

Josephus autem patrem et fratres suos collocavit in optimâ parte Ægypti, eisque omnium rerum abundantiam suppeditavit.

Jacob requests to be interred in the tomb of his fathers.

Jacobus vixit septem et decem annos postquàm commigrasset in Ægyptum.

Ubi sensit mortem sibi imminere, arcessito Josepho, dixit: si me amas, jura te id facturum esse quod à te petam, scilicet ut ne me sepelias in Ægypto, sed corpus meum transferas ex hâc regione, et condas in sepulcro majorum meorum.

Josephus autem: faciam, inquit, quod jubes, pater.

Jura ergo mihi, ait Jacobus, te certò id facturum esse.

Josephus juravit in verba patris.

Joseph presents his two sons to Jacob that he may bless them.

Josephus adduxit ad patrem duos filios suos, Manassem et Ephraimum: posuit Manassem, qui natu major erat, ad dextram senis, Ephraimum verò minorem ad sinistram ejus.

At Jacobus decussans manus dextram imposuit Ephraimo, sinistram autem Manassi, et utrique simul benè precatus est.

Quod Josephus animadvertens ægrè tulit, et conatus est manus patris commutare.

At pater restitit, dixitque Josepho: scio, fili mi, scio hunc esse majorem natu, et illum minorem: id prudens feci.

Ita Jacobus Ephraimum Manassi anteposuit.

Joseph performs the last duties to his father.

Ut vidit Josephus extinctum patrem, ruit super eum flens, et osculatus est eum, luxitque illum diù.

Deindè præcepit medicis ut condirent corpus, et ipse cum fratribus multisque Ægyptiis patrem deportavit in regionem Chanaan.

Ibi funus fecerunt cum magno planctu, et sepelierunt corpus in speluncâ, ubi jacebant Abrahamus et Isaacus, reversique sunt in Ægyptum.

Joseph consoles his brethren.

Post mortem patris timebant fratres Josephi ne ulcisceretur injuriam quam acceperat: miserunt igitur ad illum rogantes, nomine patris, ut eam oblivisceretur, sibique condonaret.

Quibus Josephus respondit: non est quod timeatis; vos quidem malo in me animo fecistis; sed Deus convertit illud in bonum: ego vos alam et familias vestras. Consolatus est eos plurimis verbis, et leniter cum illis locutus est.

Death of Joseph.

Josephus vixit annos centum et decem, quumque esset morti proximus, convocavit fratres suos, et illos admonuit se brevi moriturum esse.

Ego, inquit, jam morior: Deus vos non deseret, sed erit vobis præsidio, et deducet vos aliquandò ex Ægypto in regionem quam patribus nostris promisit: oro vos atque obtestor ut illùc ossa mea deportetis.

Deindè placidè obiit: corpus ejus conditum est, et in feretro positum.

After the death of Joseph, the Israelites are persecuted.

Intereà posteri Jacobi, seu Hebræi, numero aucti sunt mirum in modum, et eorum multitudo crescens in dies metum incutiebat Ægyptiis.

Rex novus solio potitus est, qui Josephum non viderat, nec merita ejus recordabatur.

Is igitur, ut Hebræos opprimeret, primùm duris illos laboribus conficiebat; deindè edix-

it etiam ut parvuli eorum recens nati in flumen projicerentur.

Birth of Moses. A. M. 2453.

Mulier Hebræa peperit filium, quem, quum videret elegantem, voluit servare.

Quarè abscondit eum tribus mensibus, sed quum non posset eum diutiùs occultare, sumpsit fiscellam scirpeam, quam linivit bitumine ac pice.

Deindè posuit intùs infantulum, et exposuit eum inter arundines ripæ fluminis.

Habebat secum unam comitem sororem pueri, quam jussit stare procul, ut eventum rei exploraret.

Paraoh's daughter saves the infant.

Mox filia Pharaonis venit ad flumen, ut ablueret corpus. Prospexit fiscellam in arundinibus hærentem, misitque illùc unam è famulabus suis.

Apertâ fiscellâ cernens parvulum vagientem, miserta est illius : iste est, inquit, unus ex infantibus Hebræorum.

Tunc soror pueri accedens : vis-ne, ait, ut arcessam mulierem Hebræam, quæ nutriat parvulum, et vocavit matrem ;

Cui filia Pharaonis puerum alendum dedit, promissâ mercede.

Itaque mater nutrivit puerum, et adultum reddidit filiæ Pharaonis, quæ illum adoptavit, et nominavit Mosem, id est, servatum ab aquis.

Moses undertakes to deliver his people.

Moses jam senex, jubente Deo, adiit Pharaonem, eique præcepit, nomine Dei, ut dimitteret Hebræos.

Rex impius renuit parere mandatis Dei.

Moses, ut Pharaonis pertinaciam vinceret, multa et stupenda edidit prodigia, quæ vocantur plagæ Ægypti.

Quum nihilominùs Pharao in sententiâ perstaret, Deus interfecit primogenitum ejus filium et omnes primogenitos Ægyptiorum.

Tandem metu victus rex paruit, deditque Hebræis discedendi facultatem.

The Hebrews go out of Egypt, conducted by a column of fire.

Profecti sunt Hebræi ex Ægypto ad sexcenta millia virorum, præter parvulos, et promiscuum vulgus.

Illis egredientibus præibat columna nubis interdiù, et columna ignis noctù, quæ esset dux viæ; nec unquàm per quadraginta annos defuit illa columna.

Post paucos dies multitudo Hebræorum pervenit ad littus maris Rubri, ibique castra posuit.

Moses separates the waters of the sea.

Brevì regem pœnituit quòd tot millia hominum dimisisset, et, collecto ingenti exercitu, eos persecutus est.

Hebræi, quum vidissent ex unâ parte se mari interclusos esse, ex alterâ parte instare Pharaonem cum omnibus copiis, magno timore correpti sunt.

Tunc Deus Mosi: protende, inquit, dexte-

ram tuam in mare, et divide aquas, ut illæ Hebræis gradientibus iter siccum præbeant.

The Hebrews pass the sea dry-shod.

Fecit Moses quod jusserat Deus: quum teneret manum extensam super mare, aquæ divisæ sunt, et intumescentes hinc et inde pendebant.

Flavit etiam ventus vehemens, quo exsiccatus est alveus.

Tunc Hebræi ingressi sunt in mare siccum: erat enim aqua tanquam murus à dextrâ eorum et lævâ.

Rex quoque Ægyptius, Hebræos gradientes insecutus, non dubitavit, mare quà patebat, ingredi cum universo exercitu.

The Egyptians are swallowed up by the waves.

Quum Ægyptii progrederentur in medio mari, dominus subvertit eorum currus et dejecit equites.

Metu perculsi Ægyptii cœperunt fugere:

at Deus dixit Mosi: extende rursùs dextram in mare, ut aquæ revertantur in locum suum.

Paruit Moses, et statìm aquæ refluentes obruerunt Ægyptios, et eorum currus et equites.

Deletus est universus exercitus Pharaonis in mediis fluctibus; nec unus quidem nuncius tantæ cladis superfuit.

Sic Deus liberavit Hebræos ab injustâ servitute Ægyptiorum.

God nourishes his people in the desert.

Hebræi, trajecto mari Rubro, diù peragrârunt vastam solitudinem.

Deerat panis; at Deus ipse eos aluit: è cœlo per annos quadraginta cecidit cibus, quem appellaverunt MANNA.

Inerat huic cibo gustus similæ cum melle mixtæ.

Interdùm etiam defuit aqua: at, jubente Deo, Moses percutiebat rupem virgâ, et continuò erumpebant fontes aquæ dulcis.

God publishes his Law, in the midst of thunders and lightnings.

Mense tertio, postquàm Hebræi egressi sunt ex Ægypto, pervenerunt ad montem Sinæ.

Ibi Deus dedit eis legem cum apparatu terrifico.

Cœperunt exaudiri tonitrua, micare fulgura : nubes densa operiebat montem, et clangor buccinæ vehementiùs perstrepebat.

Stabat populus præ metu trepidus ad radices montis fumantis.

Deus autem in monte loquebatur è mediâ nube inter fulgura et tonitrua.

Principal articles of the law.

Hæc porrò sunt verba quæ protulit Deus : Ego sum Dominus, qui eduxi vos è servitute Ægyptiorum.

Non erunt vobis dii alieni : ego unus Deus et non est alius præter me.

Non usurpabitis nomen Dei vestri temerè et sine causâ.

Sabbato nullum opus facietis: colite patrem vestrum et matrem vestram: non occidetis, non adulterabitis.

Non facietis furtum: non dicetis falsum testimonium adversùs proximum vestrum: non concupiscetis rem alterius.

Construction of the tabernacle, and of the ark: Moses dies.

Moses à Deo monitus confici jussit tabernaculum ex pellibus et cortinis pretiosissimis, insuper arcam fœderis auro puro vestitam, in quâ reposuit tabulas legis divinæ.

Quum jam in conspectu haberet terram à Deo promissam, mortuus est vir sapientiâ et cæteris virtutibus planè admirabilis.

Luxit eum populus diebus triginta.

Successit in locum Mosis Josue, quem ipse priùs designaverat.

The Hebrews, under the conduct of Joshua, pass the Jordan dry-shod.

Ut Hebræi in terram promissam introducerentur, Jordanis erat trajiciendus : nec erat iis navium copia, nec vadum præbebat amnis tunc pleno alveo fluens.

Deus venit eis auxilio : Josue jussit præferri arcam fœderis, et populum sequi.

Appropinquante arcâ, aquæ, quæ supernè defluebant, steterunt instar muri ; quæ autem infrà, descenderunt et alveum siccum reliquerunt.

Joshua raises a monument.

Hebræi incedebant per arentem alveum, donec ripam oppositam attingerent.

Tùm reversæ sunt aquæ in locum pristinum.

Josue verò duodecim lapides è medio amne sublatos erexit, ut essent perenne rei monumentum.

Dixit Hebræis : si quandò vos interrogave-

rint filii vestri quorsùm spectet ista lapidum congeries? respondebitis: sicco pede trajecimus Jordanem istum; idcircò positi sunt lapides ad sempiternam facti memoriam, ut discant quanta sit Dei potentia.

The walls of Jericho fall of themselves.

Erat in his locis urbs validissimis muris ac turribus munita, nomine Jericho, quæ nec expugnari, nec obsideri facilè poterat.

Josue divino auxilio fretus, non armis aut viribus, urbem aggressus est.

Arcam circumferri jussit circa muros, sacerdotesque antecedere, et tubâ canere.

Quum arca septies circumlata fuisset, muri et turres illicò corruerunt.

Urbs capta et direpta est.

Joshua arrests the Sun.

Reges Chanaan, conjunctis viribus, progressi sunt adversùs Hebræos.

At Deus dixit Josue: ne timeas eos; tua erit victoria.

Josue igitur magno impetu illos adortus est, qui subitâ formidine correpti fugerunt.

Tuncin eos cecidit grando lapidea, et multos interfecit.

Quum autem dies in vesperum inclinaret, re nondùm confectâ, Josue jussit solem consistere : et verò stetit sol, et diem produxit donec deletus fuisset hostium exercitus.

Joshua establishes the Hebrews in the land of Promise, and dies, A. M. 2570.

Josue, devictis omnibus Palæstinæ populis, Hebræos in sede destinatâ collocavit : agros et oppida capta singulis tribubus divisit, et mortuus est.

Deindè summa potestas delata est ad judices, inter quos eminuêre Gedeon, Samson et Samuel.

Varia deinceps fuit Hebræorum fortuna pro variis eorum moribus : ii sæpè in Deum peccaverunt ; tunc divino præsidio destituti ab hostibus superabantur : quoties ad Deum conversi, ejus auxilium imploraverunt, placatus Deus eos liberavit.

An angel appears to Gideon, and sends him to deliver his people.

Hebræi à Madianitis vexati opem à Deo petierunt: Deus illorum preces audivit.

Angelus adstitit Gedeoni: Dominus tecum, inquit, vir fortissime.

Respondit Gedeon: si Deus nobiscum est, cur durâ premimur servitute?

Ait angelus: macte animo; liberabis populum tuum à servitute Madianitarum.

Nolebat primò Gedeon tantum onus suscipere; sed duplici miraculo confirmatus non abnuit.

Gideon raises an army, and marches against the Midianites.

Gedeon, contracto exercitu, profectus est cum duobus et triginta millibus hominum, et castra castris hostium contulit.

Erat porrò infinita multitudo in exercitu Madianitarum: nam cum iis rex Amalecitarum se conjunxerat.

Tamen Deus dixit Gedeoni: non opus est tibi tot millibus hominum; dimissis cæteris, retine tantùm trecentos viros, ne victoriam suæ virtuti tribuant, non potentiæ divinæ.

Gideon fights and gains the victory.

Gedeon trecentos viros in tres partes divisit, deditque illis tubas et lagenas testaceas, in quibus erant lampades accensæ.

Hi, mediâ nocte ingressi castra hostium, cœperunt tubis clangere, et collidere inter se lagenas.

Madianitæ, audito tubarum sonitu et visis lampadibus, turbati sunt, et turpi fugâ, quò quisque potuit, dilapsi sunt.

Deniquè gladios in se invicem converterunt, et mutuâ cæde se trucidârunt.

Gedeon hostium reges persecutus est, et comprehensos neci dedit.

Birth of Samson, his extraordinary strength.

Quum Hebræi in potestate essent Philistæo-

rum, et ab illis affligerentur, natus est Samson, futurus ultor hostium.

Hujus mater diù sterilis fuerat, sed ei angelus Domini apparuit, prædixitque eam parituram filium qui cives suos in libertatem aliquandò vindicaret.

Enixa puerum, nomen Samsonis ei indidit.

Puer crevit; intonsam habuit comam; nec vinum, nec siceram bibit; incredibili fuit corporis robore; obvium leonem manu interfecit.

Samson, becoming great, molests the Philistines.

Samson adultus Philistæos multis affecit cladibus: cepit trecentas vulpes, quarum caudis accensas lampades alligavit, et in hostium agros immisit.

Tunc fortè messis matura erat: ita facilè incendium fuit.

Omnes segetes, vineæ et oleæ exustæ sunt, nec inimicam gentem variis incommodis vexare destitit.

Traditus Philistæis, rupit vincula quibus constrictus fuerat, et arreptâ maxillâ asini, hoc telo, quod casus dederat, mille hostium prostravit.

Samson, inclosed in a city, carries off the doors with the gates.

Quâdam die Samson urbem Philistæorum ingressus est, ibique pernoctaturus videbatur.

Philistæi occasionem captantes, portas obserari jusserunt, ne quis exiret.

Per totam noctem exspectabant silentes, ut Samsonem manè exeuntem interficerent.

At Samson mediâ nocte surrexit, venitque ad portam urbis, quam quum invenisset clausam, humeris sustulit cum postibus et seris, atque in verticem montis vicini supportavit.

His wife, bribed by the Philistines, betrays him.

Tandem Philistæi, qui Samsonem comprehendere nequiverant, illius uxorem pecuniâ corruperunt, ut ea virum proderet.

Mulier viro persuasit ut sibi indicaret caussam tantæ virtutis; et ubi rescivit vires ejus in capillis sitas esse, caput dormientis totondit, atque ita eum Philistæis tradidit.

Illi, effossis oculis, vinctum in carcerem conjecerunt, diùque ludibrio habuerunt.

Sed spatio temporis crinis accisus crescere, et cum crine virtus redire cœpit; jamque Samson conscius recepti roboris justæ ultionis tempus opperiebatur.

Samson dies in causing 3000 Philistines to perish.

Erat Philistæis mos, quum dies festos agerent, producere Samsonem quasi in pompam publicam, captoque insultare.

Die quidam, quum publicum convivium celebraretur, Samsonem adduci jubent.

Domus in quâ omnis populus et principes Philistæorum epulabantur subnixa erat duabus columnis miræ magnitudinis.

Adductus Samson inter columnas statuitur. Tùm ille occasione utens columnas concus-

sit, et turba omnis obruta est ruinâ domûs, simulque Samson ipse, cum hostibus non inultus occubuit.

Birth of Samuel.

Quum Heli esset summus sacerdos, natus est Samuel: hunc adduxit mater ad sacerdotem, et obtulit Domino ut ei in sacrificiis faciendis ministraret.

Puer crescebat egregiâ præditus indole, eratque Deo et hominibus carus: cui mater sua certis temporibus afferebat parvam tunicam, quam ipsa confecerat.

Heli verò habebat filios perditis moribus, adeò ut populum à colendo Deo abducerent, nec satis graviter eos unquàm reprehendit.

Quamobrem Deus erat et liberis et patri ratus.

God reveals to Samuel the chastisement which he has in reserve for Eli.

Quâdam nocte, quum jaceret Heli in lectulo, Dominus vocavit Samuelem, qui, ratus

se à sacerdote arcessi, cucurrit dixitque : en adsum ; vocâsti enim me.

At Heli : non te vocavi, inquit, fili mi : revertere in lectulum tuum. Idque iterùm et tertiò ſactum est.

Tandem præmonitus à sacerdote Samuel respondit Deo vocanti : loquere, Domine ; audit enim servus tuus.

Tùm Deus Samueli : ego, ait afficiam domum Heli iis malis, quæ nemo audire possit, quin ei ambæ aures tinniant, propterea quòd in liberos suos plus æquo indulgens fuerit, illorumque vitia nimiùm patienter tulerit.

Samuel declares to Eli that which God has told him.

Arctior deindè somnus Samuelem complexus est, qui dormivit usque manè.

Ubi dies illuxit, surgens è lectulo aperuit ostium tabernaculi, utì facere consueverat : timebat autem sacerdoti indicare sermonem Dei.

Heli compellans eum : oro te, inquit, et

obtestor, indica mihi ea quæ dixit tibi Deus: cave ne me quidquam celes eorum quæ audivisti.

Jubenti paruit Samuel, illique enarravit omnia verba Domini: cui Heli: Dominus est, ait; faciat quod sibi libuerit.

Misfortunes fall upon Eli and his children.

Paulò pòst bellum exortum est inter Philistæos et Hebræos.

Hebræi arcam fœderis in pugnam deferunt, et cum eâ filii sacerdotis procedunt; sed quia Deus illis erat offensus arca detrimento magis quàm adjumento fuit.

Victi sunt Hebræi, occisi filii sacerdotis, arca ipsa capta est.

Heli, audito tantæ cladis nuncio, è sellâ decidit, et fractâ cervice mortuus est.

Samuel the last judge of the Hebrews. Saul is elected their king; A. M. 2900.

Samuel fuit postremus Hebræorum judex, eorumque res in summâ pace et perpetuâ tranquillitate administravit.

At quum senuisset, et filii ejus â moribus paternis desciscerent, populus, novitatis amans, ab illo regem petiit.

Samuel primò rem dissuasit, Hebræosque ab isto consilio dimovere conatus est; sed illi in sententiâ perstiterunt.

Quarè admonitus à Deo Samuel annuit eorum postulationi, et Saülem regem consecravit.

Erat Saülis ingens statura et forma excellens, adeò ut dignitas corporis dignitati regiæ pulchrè conveniret.

Saul's first disobedience.

Philistæi in agrum Hebræorum irruptionem fecerunt.

Quapropter Saül adversùs illos processit, et apud Galgala, urbem insignem istius regionis, castra posuit.

Porrò Samuel edixerat ut se per septem dies exspectarent, neve manum cum hoste priùs consererent, quàm ipse veniens Deo sacrificium faceret.

Die septimo; quum Samuel moraretur, et populus moræ pertæsus dilaberetur, Saül ipse sacrificium fecit loco sacerdotis.

Vix peracto sacrificio, venit Samuel, regemque graviter reprehendit, quòd munus proprium sacerdotum sibi temerè arrogavisset.

Jonathan, Saul's Son, routs the army of the Philistines.

Quum Hebræi à Philistæis premerentur, Jonathas, Saülis filius, audax consilium cepit et perfecit.

Solo armigero comite, castra hostium ingressus est, et viginti ferè Philistæis interemptis, universum exercitum terrore perculit.

Itaque Philistæi perturbati cœperunt non jam ordines servare, non imperia exequi, sed fugæ se committere.

Quod ubi Saül animadvertit, copias castris eduxit, et fugientes persecutus insignem victoriam retulit.

Saul wishes to put his son Jonathan to death.

Saül, dùm persequeretur Philistæos, edixerat ne quis, nisi confectis hostibus, cibum sumeret, mortem cum juramento minatus illi qui contra edictum fecisset.

Jonathas tunc aberat, nec regis imperium audierat.

Accidit ut exercitus trajiceret sylvam in quâ esset plurimùm mellis agrestis.

Jonathas, edicti paterni nescius, extendit virgam quam manu tenebat, eamque in mel intinctam ori admovit.

Id ubi rex cognovit, filium morte plecti voluit; sed recens meritum periculo juvenem exemit; nec populus tulit insontem ad supplicium trahi.

Saul disobeys a second time; he is rejected, and David is consecrated King.

Saül posteà, jubente Deo, bellum Amalecitis intulit. Primò rem benè gessit. Cæsi sunt hostes, et eorum rex captus est.

Sed deindè Saül Deum graviter offendit: vetuerat Deus ne quid ex spoliis hostium reservaretur; Saül verò, Amalecitis cæsis, partem prædæ servavit.

Quam ob causam rejectus est à Deo, et in ejus locum David adhuc juvenis, è tribu Judæ, electus est, et à Samuele unctus.

Saul is disturbed by a demon; David is called to the court to calm him.

Saülem, postquàm Dei mandata sprevisset, invasit spiritus malus, ita ut ille in furorem sæpè incideret.

Tunc aulici ei suaserunt ut aliquem arcesseret qui citharam sciret pulsare, ad deliniendum ægrum ejus animum.

Arcessitus est David hujusce artis peritus, qui ob illud munus inter ministros regios habebatur.

Itaque statìm ac Saülem spiritus malus corripiebat, David citharam pulsabat, et regis furor considebat.

The giant Goliah defies the Hebrews.

Secutum est bellum cum Philistæis: quum duæ acies in conspectu essent, Philistæus quidam, nomine Goliathus, vir miræ magnitudinis, progressus est ante ordines, et unum ex Hebræis sæpè provocabat ad singulare certamen.

Loricâ squamatâ induebatur: ocreas in cruribus æreas habebat; cassis ærea caput ejus operiebat, et clypeus æreus tegebat humeros.

Tùm Saül magna præmia, imò et filiæ nuptias ei promisit qui provocantis spolia retulisset.

At nemo contra illum exire audebat; et Goliathus suam Hebræis ignaviam cum irrisu ac ludibrio exprobrabat.

David presents himself to fight Goliath.

David, commotus ignominiâ populi sui, se spontè ad pugnandum obtulit.

Itaque adductus est ad Saülem, qui, consideratâ ejus ætate, diffidebat pugnæ.

Non poteris, inquit, adolescentulus cum viro robustissimo pugnare.

Respondit David : ne timeas, ô rex, quum pascerem oves patris mei, leo invasit gregem, ovemque corripuit ; ego illum persecutus occidi, et ovem è faucibus illius eripui. Ursum pariter interfeci. Deus, qui me defendit à leone et urso, me quoque à Philistæo isto defendet. Tùm Saül : abi, inquit, cum istâ fiducia ; Deus te adjuvet.

David takes only a sling, and advances against Goliath.

Saül ipse sua juveni arma voluit accommodare : galeam capiti ejus imposuit, loricâ pectus circumtexit, latus gladio accinxit.

David verò iis impeditus armis, quibus non erat assuetus, vix poterat incedere.

Quarè onus incommodum deposuit ; sumpsit autem pedum pastorale, quo uti consueverat, et fundam cum quinque lapidibus in sacculo. Sic armatus adversùs Philistæum processit.

David kills Goliath.

Accedebat ex adverso Goliathus, qui, viso adolescente; num, inquit, me canem esse putas, qui me cum baculo aggrediaris?

Cui David respondit: tu venis ad me cum gladio et hastâ et clypeo; ego autem venio in nomine Domini exercituum, quem probris ausus es lacessere.

Tunc misso fundâ lapide Philistæum in fronte percussit, et humi prostravit, currensque suum jacenti gladium detraxit, quo caput illi præcidit.

Eâ re perculsi Philistæi in fugam versi sunt, et victoriam Hebræis concesserunt.

Saul conceives a jealousy against David.

Redeunti David obviàm itum est. Hebræi gratulantes victorem deducunt ad urbem: ipsæ mulieres domibus egressæ cum tympanis laudes ejus canebant.

Tantus populi favor invidiam Saülis accendit, qui deinceps malevolo fuit in Davidem

animo, nec jam eum benignis oculis aspiciebat. Longè alia fuit mens filii ejus Jonathæ: virtutem Davidis admirans, illum singulari amore complexus est, suoque balteo, arcu et gladio donavit.

Saul is not willing to fulfil the promise which he made.

Saül victori filiam suam spoponderat uxorem; at promissis non stetit, novamque conditionem proposuit, si nempè David centum Philistæos interfecisset.

Malo animo id faciebat rex invidus; sperabat scilicet juvenem audacem facilè periturum; at sua eum spes delusit.

Nam David, occisis ducentis Philistæis rediit illæsus, atque ita regis filiam in matrimonium accepit.

Saul frequently attempts to kill David.

Crescebat in dies Saülis odium, stimulante invidiâ; quarè non jam occultè, sed palàm Davidi necem parabat.

Bis eum lanceâ confodere conatus est; sed David ictum lethalem declinatione corporis effugit.

Saül mandatum dedit Jonathæ, ut Davidem occideret, sed Jonathas noluit crudeli patris imperio obsequi; imò cum lacrymis illum obtestatus est, ut tam iniquum consilium deponeret.

Deinquè Saül misit satellites, qui Davidem domi, in oculis uxoris, trucidarent; hæc vero maritum demisit per fenestram, atque ita eripuit periculo.

David, in his flight, spares Saúl who pursued him.

David, ut vidit implacabilem esse Saülis in se animum, excessit aulâ, et solitudinem petiit.

Saül illum persecutus est; at, Deo favente, David inimici manus effugit, et ipse Saülis vitam non semel servavit.

Erat in deserto spelunca vasto recessu pa-

tens : ibi David cum suis comitibus in interiore parte latebat.

Fortè Saül solus in illam speluncam ingressus est, nec latentes vidit, oppressusque somno quievit.

Sui Davidem comites hortabantur ut opportunam Saülis interficiendi occasionem arriperet; sed David noluit, quum impunè posset, inimicum occidere.

Saul dies.

Motum est rursùs bellum cum Philistæis ; adversùs quos Saül cum exercitu processit.

Commissâ pugnâ, Hebræi fusi sunt : tres filii regis in acie ceciderunt : Saül ipse ex equo delapsus, ne vivus in potestatem hostium veniret, uni comitum latus transfodiendum præbuit.

Regis mortem omnium Hebræorum fuga consecuta est, et eo die victoriâ insigni potiti sunt Philistæi.

David mourns the death of Saul his enemy.

David, auditâ Saülis morte, lacrymas profudit: montes Gelboë, ubi cædes illa facta fuerat, exsecratus est. Illum qui à se Saülem occisum esse jactitabat, et regia insignia attulerat, perimi jussit, in pœnam violatæ majestatis regiæ.

Civibus urbis Jabes, quòd Saülis ejusque filiorum corpora sepelivissent, gratiam retulit. Admirandum sanè veri ac sinceri erga inimicum amoris exemplum!

David commits two great crimes.

David, postquàm solium conscendit, duplex scelus, et quidem gravissimum, commisit.

Adamavit mulierem, nomine Betsaben, eamque ad flagitium compulit.

Mulieris maritus, nomine Urias, vir fortissimus tùm in castris erat, et egregiam patriæ operam navabat.

Hunc David iniquo pugnæ loco hostibus objici jussit, atque ita necandum curavit.

At Deus ad Davidem misit prophetam, qui illum admoneret, eique pœnam sceleris denunciaret subeundam.

The prophet proposes a parable to the guilty king.

Sic Davidem allocutus est propheta: erant in eâdem urbe duo homines: alter dives multos boum, caprarum atque ovium greges alebat; alter verò nihil habebat præter ovem unam quam ipse emerat, et apud se diligenter nutriebat.

Venit ad hominem divitem hospes quidam; quumque ei parandum esset convivium, dives ille pepercit suis ovibus, et oviculam pauperis vi ereptam, hospiti edendam apposuit.

Tuum est, ó rex, de hoc facto judicare.

The prophet applies the parable to David.

Rex indignans respondit: iniquè fecit, quisquis ille est; pro ove ablatâ quatuor oves reddet.

Tùm propheta apertè: tu, ait, tu es iste vir: te Deus bonis omnibus cumulavit, te regem

fecit, te ab irâ Saülis liberavit, tibi regiam domum, regias opes tradidit.

Cur ergo uxorem Uriæ rapuisti? cur virum innoxium, virum tibi militantem gladio hostium interfecisti?

His prophetæ verbis motus David culpam agnovit et confessus est.

Cui propheta: tibi, inquit, Deus condonat peccatum tuum; attamen filius, qui natus est tibi, morietur.

David fasts and prays for the life of the infant.

Paulò pòst infans in gravem morbum incidit; per septem dies David in magno luctu fuit, cibo abstinens et orans.

Die septimo infans mortuus est, nec ausi sunt famuli id regi nunciare.

Quos ut vidit David mussitantes, intellexit id quod erat, mortuum esse infantem.

Tunc, luctu deposito, jussit sibi apponi cibos, mirantibusque aulicis dixit: ægrotante puerulo jejunus orabam, sperans scilicet Deum placari posse; nunc autem quum

mortuus sit, cur frustrà lugeam? num potero illum ad vitam revocare?

Absalom revolts against his father.

Ad hunc dolorem alius accessit dolor: Absalon, filius Davidis, paternum regnum affectavit, concitatâ multitudine imperitâ, adversùs patrem rebellavit.

Id ubi cognovit David, excessit Hierosolymâ, veritus ne, si ibi remaneret, Absalom cum exercitu veniens urbem regiam obsideret, eamque ferro et igne vastaret.

Quarè egressus cum suis qui in officio manebant, conscendit montem olivarum flens, nudis pedibus et operto capite.

The admirable patience of David.

Fugienti occurrit vir quidam è genere Saülis, nomine Semei, qui cœpit Davidem ejusque comites maledictis et lapidibus appetere.

Quod illi indignè ferentes volebant ulcisci injuriam, et maledici conviciatoris caput amputare.

At David eos cohibuit: sinite, inquit, istum mihi maledicere; forsitan Deus his quæ patior malis placatus meì miserebitur, et rem afflictam restituet.

Incredibilem regis patientiam admirati comites dicto ægrè paruerunt.

David collects an army against Absalom.

Absalon, profecto patre, ingressus est Hierosolymam, ibique aliquandiù moratus est, quæ res saluti fuit Davidi; nam interim David collegit copias, seque ad bellum comparavit.

Jam aderat Absalon cum exercitu, et prælium mox erat committendum; suaserunt regi sui comites ut ne interesset certamini.

Quapropter David Joabum suis copiis præfecit, seque in urbem vicinam contulit.

Abiens autem præcepit Joabo cæterisque ducibus ut Absaloni parcerent, sibique filium incolumem servarent.

Absalom is vanquished, and remains suspended to a tree by the hair.

Acriter pugnatum est utrinquè; sed, Deo favente, victoria penes Davidem fuit. Terga verterunt Absalonis milites, è quibus viginti duo millia ceciderunt.

Absalon fugiens mulo insidebat; erat autem promisso et denso capillo: dùm præcipiti cursu fertur subter densam quercum, coma ejus implicata est ramis, et ipse suspensus adhæsit, mulo interim prætereunte, et cursum pergente.

Death of Absalom.

Vidit quidam pendentem Absalonem, nec ausus est illi manus violentas inferre, sed nunciavit Joabo, qui eum increpans: debueras inquit, juvenem impium confodere.

Atqui, respondit ille, me præsente, rex præcepit tibi ut filio suo parceres.

Ego verò non parcam, ait Joabus, et statim sumpsit tres lanceas, quas in pectus Absalonis defixit.

Quum Absalon adhuc palpitaret hærens in quercu, armigeri Joabi repetitis ictibus confossum interemerunt.

David weeps at the loss of his rebellious Son.

Stabat intereà David ad portam urbis, exspectans eventum pugnæ, et maximè de filii salute sollicitus.

Quum illi nunciatum esset profligatos hostes et interfectum esse Absalonem, non modò non lætatus est de victoriâ quam reportaverat, sed maximum quoque dolorem cepit ex morte filii.

Inambulabat in cœnaculo mœrens, et in has voces identidem erumpens: fili mi Absalon, Absalon fili mi! utinam pro te moriar, Absalon fili mi, fili mi Absalon!

David dies.

Multa deinceps bella David prosperè gessit contra Philistæos, rebusque foris et domi compositis, reliquum vitæ tempus in florenti pace exegit.

Quum esset extremâ senectute et infirmâ valetudine, Salomonem hæredem regni constituit.

Is à summo sacerdote unctus, vivo adhuc patre, rex appellatus est.

David, postquàm filio dedisset præcepta regno administrando utilissima, diem supremum obiit.

Solomon asks wisdom of God.

Diligebat Deus Salomonem: ei per quietem adstare visus est, deditque optionem eligendi quidquid vellet.

Salomon non aliud sibi dari poposcit, quàm sapientiam, reliqua omnia parvi æstimans.

Quæ res ita Deo placuit, ut illi plus tribuerit quàm rogatus fuerat; nam Salomoni eximiam sapientiam impertivit, et insuper divitias et gloriam, quas non petierat, addidit.

A difficult affair brought to Solomon's tribunal.

Non multò pòst Salomon concessæ sibi à Deo sapientiæ specimen edidit.

Duæ mulieres in eâdem domo habitabant : utraque eodem tempore peperit puerum. Unus ex his puerulis post diem tertium nocte mortuus est : mater subripuit puerum alterius mulieris dormientis, et hujus loco filium suum mortuum supposuit.

Ortâ inter duas mulieres gravi altercatione, res ad Salomonem delata est.

Solomon's Judgment.

Difficilis erat atque perobscura quæstio, quum nullus esset testis.

Rex autem ut exploraret latentem veritatem : dividatur, inquit, puer de quo controversia est, et pars una uni mulieri, altera alteri detur.

Judicio assensit falsa mater ; altera verò exclamavit : ne, quæso, ne occidatur puer, ô rex ; malo ista totum habeat.

Tùm rex ait : res est manifesta ; hæc verè est mater pueri, et huic illum adjudicavit.

Admirati sunt omnes singularem regis prudentiam.

Solomon builds the temple of Jerusalem, A. M. 3000.

Salomon templum immensi operis Hierosolymæ ædificavit: omnia auro, argento gemmisque in eo fulgebant. In hoc templo arca fœderis collocata est.

Vicini reges ob tantam sapientiæ famam cum Salomone amicitiam junxerunt, fœdusque fecerunt.

Regina Sabæ ejus visendi cupida finibus regni sui excessit, venitque Hierosolymam.

Regnabat Salomon in summâ pace, opibus et deliciis affluens.

Solomon, in his old age, gives himself up to irregularity and idolatry.

Posteà Salomon voluptati se dedit: nihil porrò tam inimicum est virtuti quàm voluptas; itaque amisit sapientiam.

Mulieres exteræ, quas adamavit, eum jam senem ad ritus gentiles pertraxerunt.

Quibus rebus offensus Deus, pœnam illi de-

nunciavit, scilicet fore ut regnum majore ex parte filio ejus adimeretur et servo traderetur, atque ita factum est.

Rehoboam, the son of Solomon, exasperates the people.

Salomoni Roboamus filius successit: is imperium culpâ paternâ jam nutans stultitiâ suâ evertit.

Salomon populo vectigal gravissimum imposuerat; quod onus quum populus tolerare non posset, illud poposcit imminui.

Regem monebant senes ut populo satisfaceret, juvenes verò dissuadebant.

Roboamus, æqualium consilio usus, populo acerbè respondit, ejusque postulationem rejecit.

Ten tribes forsake Rehoboam, and choose themselves a king.

Exorta est seditio: decem tribus à Roboamo defecerunt, regemque sibi creaverunt Jeroboamum è tribu Ephraimi. Duæ tantùm

tribus in fide manserunt, scilicet tribus Judæ et tribus Benjamini.

Sic duo ex uno regna facta sunt, alterum Judæ, alterum Israëlis.

Jeroboamus, ut populum suum à consuetudine eundi Hierosolymam abduceret, propriam religionem eis instituit, et falsos deos proposuit colendos.

Short duration of the kingdom of Israel, its end.

Non diù stetit regnum Israëliticum, quia omnes ad unum reges fuerunt impii.

Ad eos Deus sæpè misit prophetas, qui eos admonerent, et ad verum cultum revocarent; sed illi prophetarum monitis non paruerunt, imò eos contumeliis, pœnis, morte affecerunt.

Quarè iratus Deus illos in potestatem hostium tradidit: devicti sunt à rege Assyriorum, qui decem tribus captivas fecit, et in Assyriam deportavit.

The history of Tobit.

Inter captivos, qui deducti sunt in Assyriam, fuit Tobias.

Is ab ineunte ætate legem divinam sedulò observabat.

Quum esset puer, nihil tamen puerile gessit.

Deniquè dùm irent omnes ad vitulos aureos, quos Jeroboamus, rex Israël, fecerat, et populo adorandos proposuerat, hic solus fugiebat societatem omnium; pergebat autem ad templum Domini, et ibi adorabat Dominum.

Tobit preserves his piety while among the Gentiles.

Tobias adultus uxorem duxit, habuitque filium, quem ab infantiâ docuit timere Deum, et ab omni peccato abstinere.

Quum in captivitatem abductus esset eamdem in Deum pietatem semper retinuit, omnia bona, quæ habere poterat, quotidie exilii

sui comitibus impertiebat, eosque monitis salutaribus ad colendum Deum hortabatur.

Gabelo cuidam egenti decem talenta, quibus à rege donatus fuerat, perhumaniter commodavit.

Tobit buries the dead at the risk of his life.

Posteà exortus est novus Assyriorum rex Israëlitis infensus, qui eos vexabat, necabat et sepeliri vetabat.

In hâc calamitate Tobias fratres invisebat, miseros consolans, egenos opibus suis juvans et mortuos sepeliens.

Ea res nunciata est regi, qui jussit Tobiam interfici, et bonis omnibus spoliari.

At Tobias cum uxore et filio delituit, sicque regis iram effugit.

Tobit perseveres in the practice of this duty, against the will of his friends.

Die quodam festo, quum domi lautum convivium paravisset, misit filium ut aliquot è sociis ad prandium invitaret.

Reversus filius nunciavit patri hominem Israëlitam jacere in foro mortuum.

Exsiliens statim Tobias cadaver occultè portavit domum, ut illud noctu sepeliret.

Sui illum amici ab hoc officio dehortabantur; at Tobias, magis Deum quàm regem timens, id facere non destitit.

Tobit becomes blind, and suffers this affliction with patience.

Tobias, in præstando solito officio defatigatus, incubuit parieti et obdormivit: fortè ex nido hirundinum stercora calida inciderunt in oculos dormientis, undè cæcus factus est.

Quam calamitatem ideò permisit Deus illi evenire, ut esset illustre patientiæ exemplum posteris propositum ad imitandum.

Nam Tobias adeò patienter tulit cæcitatem, ut neque illum querentem quisquam audierit; neque ille eò minùs constanter Deum coluerit.

Tobit's detestation of theft.

Uxor Tobiæ in texendâ telâ comparabat ea quæ ad victum erant necessaria. Quâdam die domum attulit hædum, quem pretio laboris quotidiani emerat.

Hædum balantem audivit Tobias ; et veritus ne furto ablatus esset, dixit uxori : vide ne iste clàm alicui ereptus sit : redde illum domino suo ; nefas enim est nobis ex rapto vivere. Adeò vir justus ab omni improbitate abhorrebat.

Tobit's advice to his son.

Tobias, mortem sibi imminere putans, vocavit filium suum : audi, inquit, fili mi, verba patris amantissimi, eaque penitùs memoriæ tuæ infixa hæreant, ut vitam sapienter instituas.

Quotidiè Deum cogita, et cave ne unquàm in eum pecces, ejusque præcepta negligas.

Miserere pauperum, ut Deus tuî misereatur : quantùm poteris, esto beneficus et libe-

ralis; si tibi magnæ opes suppetant, multùm tribue, si parvæ, parùm, sed libenter; quoniam beneficentia hominem ab æternâ morte liberat.

Superbiam fuge, neque eam in animum aut in sermonem sinas obrepere.

Tobit's advice to his son continued.

Quod tibi nolis fieri, aliis ne facito: fili mi, si quis tibi opus fecerit, statìm ei mercedem persolve: consilium semper à viro sapiente exquire: ne societatem cum improbis jungito.

Quum ex hâc vitâ decessero, sepeli corpus meum: matrem tuam colito, memor malorùm quæ passa est, dùm te in utero gestaret, et quum ipsa supremum diem obierit, eam ponito mecum in eodem sepulcro.

Tobit informs his son that he had lent ten talents to Gabael.

Hoc etiam te moneo, fili mi, me commodavisse decem argenti talenta Gabelo, qui nunc commoratur Rage in urbe Medorum.

Tùm adolescens patri: omnia, inquit, ut

præcipis mihi, faciam, pater: quomodò autem illam pecuniam à Gabelo recipiam ignoro: nam neque ille me, neque ego illum novi, nec quâ viâ eatur in Mediam scio.

Cui Tobias pater: chirographum Gabeli habeo, quod quum illi exhibueris, statìm reddet pecuniam, sed quære tibi hominem fidelem qui tibi sit dux viæ.

The angel Raphael offers to accompany Tobias.

Egressus Tobias invenit juvenem stantem et accinctum ad iter faciendum: quem ignorans angelum Dei esse, salutavit:

Undè es, ô bone juvenis? sum, inquit ille, unus ex Israëlitis.

Nosti-ne, ait Tobias, viam quæ ducit in Mediam? novi, inquit, et sæpè usus sum hospitio Gabeli, qui ibi habitat.

Tobias ea lætus renunciat parti, qui arcessitum juvenem interrogavit an vellet esse filii comes et itineris sócius, promissâ mercede? id se velle respondit juvenis.

Itaque Tobias valedixit parentibus, simul-

que ambo dederunt se in viam, et canis secutus est eos.

The tears of Tobias' mother.

Profecto Tobiâ, cœpit mater ejus flere et acerbè queri quòd vir suus dimisisset filium.

Cur nos orbâsti solatio senectutis nostræ? meliùs fuit carere istâ pecuniâ ad quam recuperandam filius missus est: satis erat nobis quòd filii conspectu frui liceret.

Cui maritus: noli flere, inquit, incolumis filius perveniet in Mediam, incolumis ad nos redibit: Deus mittet angelum, qui ei prosperum iter præstet.

Quibus verbis sedatá mulier tacuit

Tobias delivered from a monstrous fish.

Intereà Tobias et Angelus pervenêre ad flumen Tigrim, et quum adolescens accessisset ad abluendos pedes, ecce piscis ingens exsiliit, quasi illum devoraturus.

Ad cujus aspectum Tobias perterritus ex-

clamavit: Domine, invadit me: cui angelus: apprehende illum, et trahe ad te.

Piscis attractus in ripam aliquandiù palpitavit et expiravit.

Tunc jussit angelus fel piscis seponi, utpotè medicamentum salutare: deindè partem carnis coxerunt comedendam in vià.

Tobias arrives at the city of Ecbatan.

Ut appropinquaverunt urbi quæ vocabatur Ecbatana, dixit Tobias angelo: apud quem vis ut diversemur in hâc urbe?

Cui angelus: est hìc, inquit, vir quidam cognatus tuus, nomine Raguel; is nos hospitio excipiet: habet filiam unicam, quam te oportet uxorem ducere: pete eam à patre, nec dubito quin postulationi tuæ libenter annuat; Deus enim has tibi destinat nuptias, et omnes Raguelis facultates jure hæreditario ad te pervenient

Tobias is received at the house of Raguel, his relation.

Eos lætus excepit Raguel, qui conspicatus Tobiam dixit uxori suæ: quàm similis est hic adolescens cognato meo.

Tùm ad hospites conversus: undè estis, boni juvenes? qui responderunt: sumus ex Israëlitis urbis Ninives. Nostis ne Tobiam? novimus. Tunc Raguel cœpit Tobiam laudibus efferre: quem interpellans angelus: Tobias, inquit, de quo loqueris, pater istius est. Raguel, complexus adolescentem, aït: tibi gratulor, fili mi, quia boni et optimi viri filius es: uxor Raguleis et filia collacrymaverunt.

Marriage of Tobias.

Deindè Raguel jussit apparari convivium; quumque hospites hortaretur ut discumberent: neque ego comedam, inquit Tobias, neque bibam, nisi priùs filiam tuam mihi desponderis.

Cui Raguel: Deus profectò meas preces audivit, vosque hùc adduxit ut ista cognato

suo nuberet : quapropter noli dubitare quin eam tibi hodiè daturus sim uxorem.

Acceptâ chartâ, fecerunt conscriptionem conjugii, et laudantes Deum, mensæ accubuerunt.

Gabael comes to the wedding.

Raguel Tobiam obtestatus est ut apud se quindecim dies moraretur : cujus voluntati obtemperans Tobias rogavit angelum ut solus adiret Gabelum, paternamque pecuniam ab illo reciperet.

Itaque angelus sumptis camelis properavit Ragem, suum Gabelo chirographum reddidit, pecuniam illi creditam recepit, eumque ad nuptias Tobiæ aduxit.

The inquietude of Tobit and his wife.

Intereà Tobias pater erat animo anxio et sollicito, quòd suus filius in redeundo tardior esset : quarè tandiù moratur filius ? inquiebat mœrens : forsitan Gabelus mortuus est, et nemo est qui illi reddat istam pecuniam ; illum

abesse à nobis vehementer doleo; cœperuntque ipse et uxor ejus flere.

Præsertim luctus matris nullo solatio levari poterat: hæc quotidiè domo egressa circuibat vias omnes quâ filium suum rediturum esse sperabat, ut procul videret eum, si fieri posset, venientem.

Tobias returns to his father.

Consumptis quindecim diebus, Raguel voluit Tobiam retinere; sed Tobias: oro te, ait, dimitte me quamprimùm, scis enim parentes meos nunc animo angi meâ causâ.

Tandem à socero dimissus cum uxore ad patrem redibat.

In itinere dixit illi angelus: statìm ut domum ingressus fueris, Deum adora, et complexus patrem, lini oculos ejus felle piscis quod servâsti, tunc sanabuntur oculi ejus, teque et cœlum pater lætus conspiciet.

The arrival of Tobias.

Dùm Tobias urbi appropinquaret, mater ejus, ut solebat, in vertice montis sedebat, undè prospicere in longinquum posset; vidit illum procul venientem, currensque nunciavit viro suo.

Tunc canis, qui simul fuerat in viâ, præcucurrit, et quasi nuncius adveniens caudâ suâ hero adulabatur.

Confestìm pater consurgens coepit offendens pedibus currere, et datâ manu servo processit obviàm filio. Osculatus est eum, cœperuntque ambo præ gaudio lacrymas fundere.

The father recovers his sight.

Quum ambo Deum adoravissent, eique gratias egissent, consederunt. Deindè Tobias oculos patris linivit felle piscis, et post dimidiam fermè horam cœpit albugo quasi membrana ovi ex oculis ejus egredi, quam apprehensam filius extraxit, atque ille statìm visum recepit.

Tunc læti omnes collaudabant Deum : propinqui quoque Tobæ convenerunt, gratulantes ei omnia bona quæ Deus illi impertierat.

The angel Raphael discovers himself to Tobit.

Deindè Tobias narravit parentibus beneficia quæ acceperat ab eo itineris duce, quem hominem esse putabat : quarè obtulerunt illi dimidiam partem pecuniæ quam attulerant.

Tunc ille dixit eis : ego sum Raphael angelus, unus ex septem qui adstamus ante Deum : misit me Dominus ut sanarem te ; nunc tempus est ut ad eum revertar à quo missus sum. Vos autem debitas Deo grates rependite.

Hæc locutus, ab illorum conspectu ablatus est, nec ultrà comparuit.

The happy death of Tobit. His posterity.

Tobias, postquàm visum recepisset, vixit annis duobus et quadraginta. Instante autem morte, vocatum filium monuit ut semper in

timore Domini perseveraret. Tùm placidâ morte quievit.

Mortuo patre Tobias filius perrexit ad socerum suum Raguelem, illumque omni officio coluit.

Deniquè quum attigisset novem et nonaginta annos, ipse vitâ excessit. Omnes autem ejus liberi et nepotes domesticam virtutem sunt imitati; Deoque pariter et hominibus grati et accepti fuerunt.

Abias and Asa, kings of Juda.

Hactenùs ea quæ ad regnum Israëliticum spectabant breviter attigi; nunc revertor ad reges Judæ à quibus digressus sum.

Roboamo patri successit Abias, qui tres tantùm annos regnavit, soliumque reliquit Asæ filio.

Asa Deo gratus ob pietatem fuit: quippè aras falsorum numinum evertit, et impios regno suo expulit.

Quam ob causam Deus illi pacem satis diuturnam concessit. Posteà tamen Asa bellum

gessit cum Israëlitis, de quibus victis amplam prædam retulit.

Josaphat, king of Juda.

Mortuo patre, Josaphatus regnare cœpit, fuitque religiosus Dei cultor: quapropter Deus illum gloriâ et divitiis auxit.

Josaphatus tamen cum Achabo Israëlitarum rege impio amicitiam junxit; quæ res illi magno damno fuit, nam conjunctis copiis pugânrunt adversùs regem Syriæ: in prælio Achabus interfectus est, parùmque abfuit quin periret et ipse Josaphatus, nec sine auxilio divino incolumis evasit. Indè documentum capere debemus quàm periculosa sit improborum societas.

Joram and Ochosias, kings of Juda.

Josaphato patri successit Joramus, qui à paternâ pietate degeneravit; namque Athaliam impii Achabi filiam duxit uxorem, fuitque socero quàm patri similior. Gravi morbo, quem Deus immiserat, consumptus est.

Post hunc Ochosias filius regnum adeptus est, nec diù tenuit; nam pessimæ matris exemplo ad vitia impulsus, miserè interiit.

Death of Athaliah; reign of Joas.

Mortuo Ochosiâ, mater ejus stirpem regiam interemit, et regnum occupavit. Unus tantùm Ochosiæ filius, nomine Joas, promiscuæ cædi ereptus fuit, et in templo cum nutrice occultatus.

Hunc Joiadas pontifex in templo clanculùm aluit, atque educavit. Post annos ferè octo puerum regium centurionibus et plebe coram produxit, occisâque Athaliâ in regnum restituit.

The change of Joas; his crimes; his death.

Joas, quandiù consiliis Joiadæ usus est, observantissimus fuit divini cultûs: magnis sumptibus templum exornavit.

Sed, Joiadâ mortuo, aulicorum adulatione corruptus ad vitia deflexit, veramque religionem deseruit.

Immemor beneficii à Joiadâ accepti, filium illius sapienter admonentem lapidibus obrui jussit.

Ipse paulò pòst à suìs in lectulò necatus sepulturâ regiâ caruit.

Amasias, king of Juda.

Joæ morte regnum ad Amasiam filium devenit: is Idumæam adortus est cum ingentibus copiis, quas magno sumptu collegerat; sed à prophetâ admonitus est ut magis divino auxilio quàm militum multitudini confideret.

Itaque dimissâ militum parte, parvâ manu cum hoste conflixit, et insignem victoriam reportavit.

Deindè elatus victoriâ Deum deseruit, et à rege Samariæ, quem temerè lacessiverat, amisso exercitu captus est.

Osias and Joathan, kings of Juda.

Osias Amasiæ filius et successor fuit. Philistæos, Deo favente, domuit, Arabes devicit.

Posteà animum ejus invasit superbia: mu-

nus sacerdotum sibi arrogavit; thus Deo ausus est offerre, quod solis sacerdotibus fas erat; quumque à pontifice admonitus non paruisset, turpi morbo, quem lepram vocant, correptus est.

Quarè procurationem regni coactus est relinquere Joathæ filio, qui rectè impèrium administravit.

Achas, king of Juda.

Achas, Joathæ filius, in Deum impius fuit; numina gentium coluit. Regis exemplum brevì secuta est civitas ipsa.

Quam ob causam Deo invisus magnam cladem ab Samariæ et Syriæ regibus accepit, nec illum calamitas ad meliorem mentem revocavit.

Non eum puduit ab Assyriis auxilium petere, aurumque et argentum à templo ablatum illorum regi dono mittere: venit rex Assyriorum, et primùm quidem hostes ejus qui se advocaverat profligavit, sed deindè ipsius etiam regnum vastavit.

Reign of Ezechias; his piety.

Ezechias singulari pietate floruit: statim ut regno potitus est, populum et sacerdotes cohortatus, urbem à paternis superstitionibus expiavit, templum ornavit, cæremonias, quæ jampridem omissæ fuerant, restituit.

Nec minor ei fuit in bello gerendo virtus quàm in religione tuendâ pietas: Philistæos multis præliis contudit, Judæosque à tributis, quæ pendebant Assyriis, liberavit.

His malady, and miraculous cure.

Iisdem temporibus Ezechias in gravem morbum incidit: quumque Isaias propheta illi denunciâsset vitæ finem adesse, Deum rex cum lacrymis oravit ne sibi vitam adimeret.

Precibus ejus et lacrymis motus Deus, quindecim annorum usuram illi concessit, atque ad faciendam fidem, solis umbra, rege

ita postulante, per decem lineas regressa est in ejus horologio.

Tertio pòst die, Ezechias sanatus templum adiit.

The king of Assyria besieges Jerusalem, which God delivers by a miracle.

Rex Assyriorum bellum Ezechiæ intulit: Hierosolymam obsidione cinxit, minitans urbis excidium, nisi cives maturâ deditione sibi consulerent.

In hoc statu rerum Ezechiam confirmavit Isaias, pollicitus divinum auxilium non defuturum, brevìque obsidionem solutum iri.

Et verò nocte sequenti angelus Dei centum octoginta quinque hostium millia letho dedit. Rex Assyriorum trepidus in patriam fugit, ibique paulò pòst à filiis occisus est.

Death of king Ezekias.

Ezechias tanto periculo liberatus, in summâ pace reliquum vitæ tempus egit: omnia illi feliciter cedebant, quia Deus illi favebat; ipse tot beneficiis divinis obligatus in eâdem constanter pietate mansit: omnem suam spem in Dei auxilio posuit; iis rebus quæ Deo placebant animum semper intendit.

Regnavit annos novem et viginti, quibus exactis, placidâ morte decessit. Populus eum luxit, et corpus ejus inter sepulcra avorum regum loco editiore collocatum est.

The crimes of Manasses, his imprisonment, his penitence.

Ezechiæ successit Manasses, patris religiosi filius impius. Is, relicto veri Dei cultu, falsa numina adoravit.

Ad impietatem accessit crudelitas; quum enim Isaias propheta iram divinam illi denunciasset, rex furore percitus prophetam serrâ ligneâ secari jussit.

Necem vatis sui brevì ultus est Deus: Manasses ab Assyriis victus, captusque est, et in vincula conjectus.

Ibi calamitate edoctus scelerum veniam suppliciter à Deo petiit et impetravit; in regnum restitutus Deum piè coluit.

King Amon, his speedy death: piety of his son Josias.

Amon, Manassis filius, paternam impietatem imitatus est, non verò pœnitentiam.

Non ultra biennium regnavit, et à suis domi interfectus est.

Cui successit Josias vir sanctus et religiosus: is, à puero virtuti deditus, populum ad legitimum cultum revocavit.

At illum deindè inconsiderata fiducia perdidit; nam contra Ægyptios exercitum duxit, admonitusque à Deo ut prælio abstineret, nihilominùs acie dimicavit. Itaque, re malè gestâ, vulnus accepit, et paucis pòst diebus mortuus est.

Jechonias and his two brothers, kings of Juda.

Josias moriens tres reliquit filios: ex his Joachas tres duntaxat menses regnavit: bello captus est ab Assyriorum rege.

In Joachæ locum suffectus est Jechonias, quo regnante, Nabuchodonosor Babyloniorum rex Hierosolymam expugnavit, cives Babylonem transtulit, relictâ vili plebeculâ, cui præfecit Sedeciam postremum regem.

Quum Sedecias rebellasset, Nabuchodonosor reversus urbem diruit, templum incendit, Sedeciam, effossis priùs oculis, in carcerem misit.

Daniel and his companions raised in the palace of Nebuchadnezzar.

Inter captivos, qui Babylonem abducti fuerant, delecti sunt pueri eximiâ formâ, Daniel, Ananias, Misael et Azarias: hi cum aliis multis in ipsâ regiâ èducabantur, ut posteà ad mensam regis consisterent, eique accumbenti ministrarent.

Nabuchodonosor jusserat eos, quò meliore vultu essent, iisdem cibis ali quibus ipse vescebatur; at generosi illi pueri, cibis profanis, quia id lex vetabat, uti noluerunt, sed solis leguminibus: attamen robustiores ac nitentiores facti sunt cæteris pueris quibuscum nutriebantur.

The three young men in the furnace.

Nabuchodonosor sibi posuit statuam auream, quam ab omnibus jussit adorari, propositâ mortis pœnâ iis qui parere nollent.

Ananias, Misaël et Azarias mori maluerunt quam honorem, soli Deo debitum, statuæ deferre.

Iratus rex eos vestitos et catenis vinctos conjecit in fornacem ardentem, sed flamma nihil illis nocuit: nec corpus adussit ignis, nec vestes quidem mutavit, at solvit tantummodò vinculà quibus constringebantur, ita ut illæsi in mediâ fornace ambularent.

Daniel in the den of lions.

Daniel apud regem gratiâ plurimùm valebat ob singularem prudentiam: quapropter invisus erat aulicis, qui ei insidias parabant: suaserunt regi ut edicto vetaret quemquam coli, nisi se, per dies triginta.

Non paruit Daniel edicto impio; sed quotidiè Deum precabatur, utì facere antè consueverat.

Explorantes eum aulici accusaverunt, rexque coactus est hominem sibi carum objicere leonibus; nam ita lex ferebat.

Sed feræ Danieli pepercerunt, rexque miraculo commotus ipsos accusatores leonibus devorandos tradidit.

History of Esther, wife of Assuerus.

Mardochæus, unus ex captivis, Judæos è magno periculo liberavit. Filiam fratris sui utroque parente orbam, nomine Estherem, educaverat.

Hanc rex Assuerus duxerat uxorem, et valdè diligebat.

Erat tunc aulicus quidam apud regem gratiosus, nomine Aman, qui favore regio superbiens adorari se volebat; quod facere renuens Mardochæus, grave in se odium Amanis accenderat.

Aman, ulciscendi inimici causâ, universam Judæorum gentem perdere statuit, edictumque eâ de re ab Assuero impetravit.

Mordecai makes known to Esther his people's danger.

Ubi ad aures Mardochæi crudele edictum pervenit, statìm conscissis vestibus saccum induit, conspersusque cinere perrexit ad regiam, et illam implevit questibus.

Esther, lamentantis voce auditâ, quæsivit quid istud rei esset; ut cognovit Mardochæum, Judæosque omnes esse neci destinatos, invocato Deo, adiit regem, suæ gentis ruinam deprecatura. Non tamen continuò rem aperuit regi, sed eum ad convivium invitavit.

Haman's disgrace; his shameful death.

Assuerus ad convivium cum Amane venit; et quum hilari esset animo, Esther ad illius pedes se abjecit supplex.

Cui rex promisit nihil ei se negaturum, etiamsi dimidiam regni sui partem peteret.

Tùm Esther: meam, ô rex, meæque gentis salutem precor; nam crudelis iste Aman nos devovit neci.

Quâ re permotus est Assuerus, audiensque crucem ab eo paratam esse Mardochæo, Amanem ipsum eidem cruci jussit affigi.

Cyrus, king of Persia, renders himself master of Babylon, and grants the Jews liberty, A. M. 3470.

Captivitas Babylonica per septuaginta annos duravit, idque prædixérat Deus. Postquàm illud tempus effluxit, Cyrus, Persarum rex, devicto Babyloniorum rege, Judæis fecit potestatem in patriam remigrandi, templum-

que restituendi: sacra etiam vasa, quæ Nabuchodonosor abstulerat, reddi jussit.

Itaque Judæi, duce Zorobabele, Hierosolymam regressi sunt, et prima novi templi fundamenta jecerunt; sed ædificatio diù intermissa fuit, quia illam impediebant vicinæ gentes.

The state of the Jews after their return from captivity.

Reversi in patriam Judæi, composito urbis statu, non jam reges habuêre, sed imperium penes pontifices fuit: tributa tamen pensitârunt primùm Persis, deindè Græcis, post devictum ab Alexandro Darium.

Nec deinceps ab avitâ religione unquàm desciverunt, quamvis eâ de causâ à pluribus regibus vexati fuerint, ac præsertìm ab Antiocho rege Syriæ: quæ pars historiæ Judaicæ nunc narranda venit.

History of the Maccabees.

Antiochus, Syriæ rex, sacram Judæorum

legem evertere aggressus est: edixit ut omnes, relictis majorum suorum institutis, gentilium ritu viverent: aras falsis diis per universam Judæam extruxit: omnia templi Hierosolymitani ornamenta detraxit: libros sacros jussit comburi: reluctantes inauditis suppliciis affecit: urbem innumerâ cæde vastavit: ac ne Judæi tot malis oppressi rebellarent, præsidium in arce collocavit.

Eleazar's constancy.

Ex Judæis multi patriam deseruerunt, declinandi periculi causâ: multi mortem oppetierunt, potiùs quàm à lege divinâ discederent.

Insignis fuit Eleazari senis constantia: is aperto ore compellabatur carnem suillam comedere, quâ Judæis lex interdicebat.

At vir fortissimus cibum vetitum respuebat indignans: quamobrem quùm ad supplicium duceretur, sui eum amici hortabantur ut aliàm carnem, quam attulerant, comedendo,

simularet se regi paruisse, sicque mortem vitaret.

Eleazar's death.

Eleazarus rem pravam suadentibus noluit assentiri: ætati nostræ, inquit, non convenit ista simulatio: non committam ut periculosum exemplum adolescentibus relinquam: multò satiùs est perire, quàm propter brevem vitæ usuram turpitudinis notam meo nomini inurere. Si vestro obsequar consilio, hominum quidem suppliciis eripiar; sed iram divinam non effugiam.

His dictis, mortem fortiter subiit, æternamque gloriam est consecuts.

The martyrdom of a mother and her seven children.

Præclarum Eleazari exemplum secuta est mulier quædam cum septem filiis.

Hi omnes simul comprehensi sunt et virgis cæsi, ut ad peccandum adigerentur; sed eos nulla vis potuit à lege divinâ abducere. Ille-

rum natu-maximus declaravit se suosque fratres paratos esse mori, magis quam culpam committere.

Iratus rex ollas æneas succendi jussit: tùm ei qui locutus fuerat linguam amputari, cutem capitis detrahi, summas manus ac pedes præcidi, et truncum corpus in ollâ torreri.

Aderant tristi spectaculo cæteri fratres cum matre, seque invicem hortabantur ad mortem fortiter tolerandam.

Tùm comprehensus est secundus, et, post detractam capitis cutem cum capillis, interrogatus num vellet carnem oblatam edere, negavit se id facturum: quapropter præcisis membris, in ollam ardentem missus est.

Quum extremum spiritum ageret, ad regem conversus: tu quidem, ait, hanc vitam nobis eripis; sed amissam nobis reddet Deus, pro cujus lege eam profundimus.

Post hunc tertius similiter cruciatus est: linguam postulanti protulit amputandam, manusque protendens, dixit: hæc membra à Deo

accepta nunc propter Deum contemno, quia spero fore ut ea recuperem.

Rex et alii circumstantes admirabantur animum adolescentis, qui acerbissimum dolorem pro nihilo ducebat.

Hoc extincto, quartus eodem supplicio necatus est: quum jam morti esset proximus, dixit: nobis optabile est letho dari, quoniam mortem pro divinâ lege oppetitam immortalitas consequetur.

Quum quintus à carnificibus torqueretur, sic locutus est: abuteris, ô rex, potestate tuâ: scilicet putas nos omninò derelictos esse à Deo, et omni ope destitutos, atque idcircò innumeris malis nos opprimis, sed mox ipse divinæ potentiæ vim experturus es.

Pari constantiâ sextus verbera et tormenta pertulit, quibus penè confectus regem sic compellavit: noli errare, et malis nostris gloriari: nos propter peccata nostra hæc patimur, at brevì cum Deo in gratiam redibimus; tu verò superbiæ et crudelitatis istius pœnas dabis gravissimas.

Ex séptem fratribus unus tantùm supererat, natu minimus. Quem Antiochus cœpit illicere ut legem desereret, affirmans eum divitem fore et beatum; sed adolescens nec minis movebatur, nec promissis.

Quarè matrem rex hortatus est ut filio suaderet imperata facere. Illa, irridens crudelem tyrannum, sic filium allocuta est: miserere, fili mi, miserere matris tuæ: quæ te utero gestavi, quæ te natum lacte alui: noli à fraternâ virtute degenerare: noli timere carnificem istum. Deum unum time, Deum intuere, à quo mercedem recipies.

His verbis confirmatus adolescens exclamavit: non regi obsequor, sed legi: tùm conversus ad Antiochum: tu quidem, ô scelerate, Dei omnipotentis iram non effugies; erit tempus quum ab eo percussus et dolore victus te hominem esse confiteberis. Nisi gens nostra in Deum peccavisset, nunquàm in has miserias incidissemus: sed mox Deus, meo fratrumque meorum sanguine placatus, genti nostræ reconciliabitur, et nos post

mortem patienter toleratam æternâ vitâ donabit.

Tùm Antiochus, indignè ferens se derisum esse, in adolescentulum crudeliùs etiam quàm in cæteros desæviit, et illum exquisito supplicio necavit.

Deniquè septem filiorum cædem matris nece cumulavit. Hæc mulier plànè admirabilis, et sempiternâ memoriâ digna, postquàm filios certantes et aspectu et verbis adjuverat, postquàm morientes magno animo conspexerat, ipsa diram mortem subiit, suumque sanguinem cum filiorum sanguine commiscuit.

The zeal of Mathathias and his children.

Erat tunc Hierosolymæ sacerdos, nomine Mathathias cum quinque filiis, Judâ, Jonathâ, Simone, Eleazaro, et Joanne. Hi, relictâ urbe, ne viderent mala quibus ea conflictabatur, secesserunt in solitudinem.

Eò confluxit multitudo hominum, quibus

cordi erant leges divinæ, brevìque ad speciem justi exercitûs crevit.

Tunc, duce Mathathiâ, statuerunt patriam armis liberare, et religionem tueri: itaque aras passìm falsis numinibus erectas everterunt, neglectumque veri Dei cultum restituerunt.

Mathathias dies. The first acts of Judas Maccabeus.

Intereâ Mathathias mortuus est, moriensque exercitui præfecit Judam filium, qui dictus est Machabæus.

Is bellum à patre susceptum strenuê persecutus est. Omnia optimi ducis munia egregiè implevit: divino, quod invocaverat, auxilio fretus, castella expugnavit, urbes præsidiis munivit, Apollonium unum ex præfectis Antiochi vicit, et ipse suâ manu in acie interfecit, ejusque gladio, quem illi detraxerat, in præliis deinceps usus est.

The victory of Judas Maccabeus over Nicanor.

Antiochus, ubi audivit victum fuisse Apollonium, irâ exarsit: mandatum dedit Lysiæ ut Judæam vastaret, gentemque universam deleret.

Lysias adversùs Judæos misit Nicanorem et Gorgiam, quibus dedit quadraginta peditum et septem equitum millia: hi castra posuerunt non longè ab urbe Hierosolymâ.

Judas, cujus spes omnis in Deo posita erat, non dubitavit cum tribus hóminum millibus prælium committere. Tam exiguâ manu copias regias prostravit, et ingenti prædâ potitus est.

Lysias vanquished by Judas.

Hæc clades nunciata est Lysiæ, qui existimans id culpâ imperatorum accidisse, statuit ipse exercitum ducere. Venit igitur in Judæam cum sexaginta quinque hominum millibus.

Habebat Judas decem tântùm millia homi-

num; tamen adversùs Lysiam processit, et, invocato priùs divino auxilio, cum hoste conflixit.

Quinque hominum millia de exercitu Lysiæ cecidit, reliquos adeò perterruit, ut in fugam versi sint.

Judas purifies the temple, which had been defiled by infidels.

Pulsis hostibus, Judas restituendo cultui divino animum intendit: rediit victor in urbem Hierosolymam, quæ fœdam suî speciem præbebat.

Portæ templi exustæ erant, altare pollutum, virgulta in atriis, quasi in saltu, enata.

Judas omnia purgavit, portas refecit, novum altare erexit, cujus dedicatio, magnâ totius populi frequentiâ, clangentibus tubis facta est; decretumque, ad memoriam rei sempiternam, quotannis diem solemnem celebratum iri.

Sensible marks of God's protection of Judas Maccabeus.

Concitatæ ob restitutum templum gentes vicinæ bellum Judæis intulerunt; contra illas Judas Machabæus dimicavit: eo in prælio Deus manifestum se præbuit Judæ adjutorem; nam inter pugnandum apparuerunt quinque viri equis et virtute insignes, quorum duo Judam medium habentes incolumem servabant, in hostes verò tela et fulmina jaciebant: undè illi oculis et mente turbati ad viginti quinque millia interfecti sunt.

Antiochus is divinely smitten.

Antiochus ut cognovit suos duces à Judâ Machabæo fuisse devictos, amens furore, in Judæam citato cursu contendit, excidio gentis et urbis acceptam cladem ulturus.

At illum subitus viscerum dolor corripuit à Deo immissus; quumque nihilominùs cursum acceleraret, è curru graviter decidit, casus gravis ægrum jam corpus valdè afflixit:

undè factum est ut membra corrupta scaterent vermibus, et fetorem latè emitterent, exercitui et ægro ipsi intolerabilem.

Death of Antiochus.

Antiochus doloris acerbitate victus tandem ad sanam mentem rediit: sè mortalem esse agnovit, et recordatus malorum quibus Judæos affecerat, apertè confessus est se suorum scelerum pœnas luere: promisit se Judæos florentes beatosque facturum.

Sed quia ea omnia metus mortis ipsi extorquebat, non vera pœnitentia, divinam misericordiam non flexit rex impius et homicida, et morbo in horas ingravescente, miserè interiit.

Lysias is vanquished a second time by Judas Maccabeus.

Antiocho successit filius, cui nomen Eupator fuit. Hic paterni in Judæos odii hæres, contra eos misit Lysiam, qui jam semel victus à Judâ hanc maculam cupiebat eluere.

Judas ad opem divinam confugit, utì fàcere solebat, oravitque Dominum ut angelum mitteret sui populi adjutorem.

Deindè sumptis armis, obviàm hosti cum suis progressus est. Tunc ante aciem Judæorum visus est eques, veste candidâ, armis aureis indutus, hastam vibrans.

Quo prodigio confirmati Judæi, leonum more, in hostes irruerunt, et undecim millia peditum, equites mille et sexcentos prostraverunt.

King Eupator himself comes into Judea with a formidable army.

Rex ipse Eupator, ad opprimendum Judam Machabæum, omnes regni sui vires collegit: itaque cum centum millibus peditum, et viginti millibus equitum in Judæam ingressus est.

Præibant elephanti vastâ corporis mole et horrendo stridore terribiles; singulis belluis impositæ erant ligneæ turres, ex quibus pugnabant milites armati.

Sed Judas, qui potentiæ divinæ magis

quàm numero militum confidebat, isto terrifico belli apparatu non fuit commotus, in eam castrorum hostilium partem irruit ubi erat tabernaculum regis, et occisis quatuor hominum millibus, tantas opes dissipavit.

The courage of Eleazar, brother of Judas Maccabeus.

Memorabilis fuit hæc pugna fortitudine et morte Eleazari: is viderat belluam unam cæteris majorem, ac phaleris regiis circumtectam: existimans illâ regem vehi, se pro communi salute devovit: per medios hostes ad belluam properavit, sub illius ventrem subiit, repetitis ictibus confossam occidit, et belluæ labentis pondere oppressus ipse occubuit.

The impiety of Nicanor; his defeat; his death.

Demetrius, occupato Syriæ regno, adversù Judæos Nicanorem misit. Hic impius, extensâ in templum dexterâ, ausus est minari se Dei ædem solo æquaturum.

Judas et milites ejus, quanquàm pauci

erant, cum illo conflixerunt, manu quidem pugnantes, sed Dominum animo orantes.

Regium exercitum ad internecionem ceciderunt. Nicanor ipse inter hostium cadavera repertus est, cujus caput avulsum Judas Hierosolymam ferri jussit, manumque nefariam templo affixam suspendi.

Death of Judas Maccabeus.

Mox secutum est alterum prælium cum Bacchide uno ex Demetrii prefectis; quod quidem prælium fuit Judæis funestum; nam illi, amissâ quam in Deum habuerant fiduciâ, animo conciderunt, et alii aliò dilapsi sunt.

Judas cum octingentis tantùm hominibus impetum hostium sustinuit: imò oppositam sibi aciei partem fudit, sed multitudine hostium circumventus illorum telis confossus est. Quàm carus populo fuerit, mœrore funeris indicatum est; sui eum cives diù luxerunt.

Jonathan succeeds Judas Maccabeus.

In locum Judæ suffectus est Jonathas. Is fraternæ virtutis æmulus Bacchidem pluribus præliis vicit, illumque ad petendam pacem adegit.

Intereà Demetrium regem interfecit Alexander, qui se Antiochi filium dictitabat. Is fœdus cum Jonathâ fecit, eum veste purpureâ donavit, semperque in datâ fide mansit. Ita quandiù Alexander regno potitus est, res Judæorum tranquillæ fuerunt: sed paulò pòst Jonathas à Triphone quodam per insidias necatus est.

Simon succeeds Jonathan; his death; his successor.

Summa rerum ad Simonem Jonathæ fratrem delata est. Is funus fratris magnificè curavit, nec diù regnavit; nam et ipse generi sui fraude periit.

Simoni patri successit Joannes, nomine Hircanus, qui, post annum mortuus, hære-

dem reliquit filium Aristobulum. Hic primus omnium post captivatatem regium nomen sumpsit, capitique diadema imposuit.

Judea becomes tributary to the Romans: Herod the king: CHRIST born, A. M. 4000.

Mortuo Aristobulo, Alexander ejus filius regnavit: is nullâ re memorabili gestâ decessit: duos reliquit filios, qui acriter de regno inter se decertârunt.

Hujus dissidii occasione, Pompeius populi Romani dux in Judæam venit, specie quidem restituendæ inter fratres concordiæ, reverà ut istam provinciam Romano adjungeret imperio: Judæam stipendiariam populi Romani fecit.

Paulò pòst regnum Judææ invasit Herodes alienigena: hunc primum Judæi habuerunt regem ex aliâ gente ortum, eoque regnante natus est Christus, utí prædixerant prophetæ.

FINIS.